

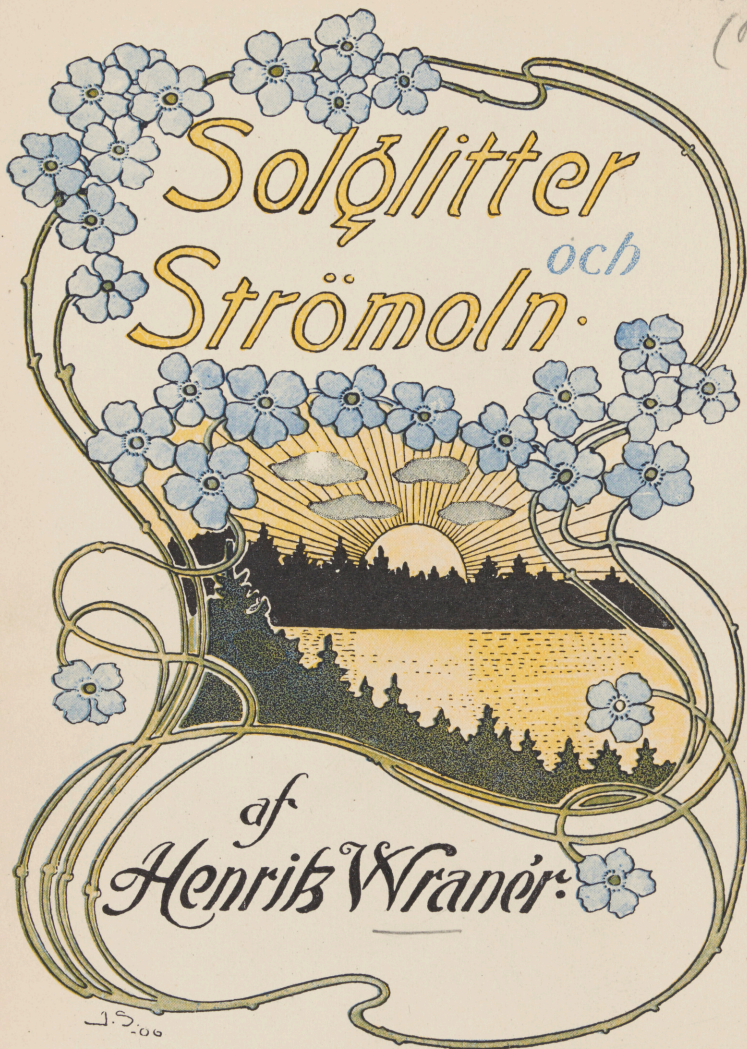
Solglitter och strömoln : små bilder ur skånska folklifvet

Wranér, Henrik,

59 C Br.

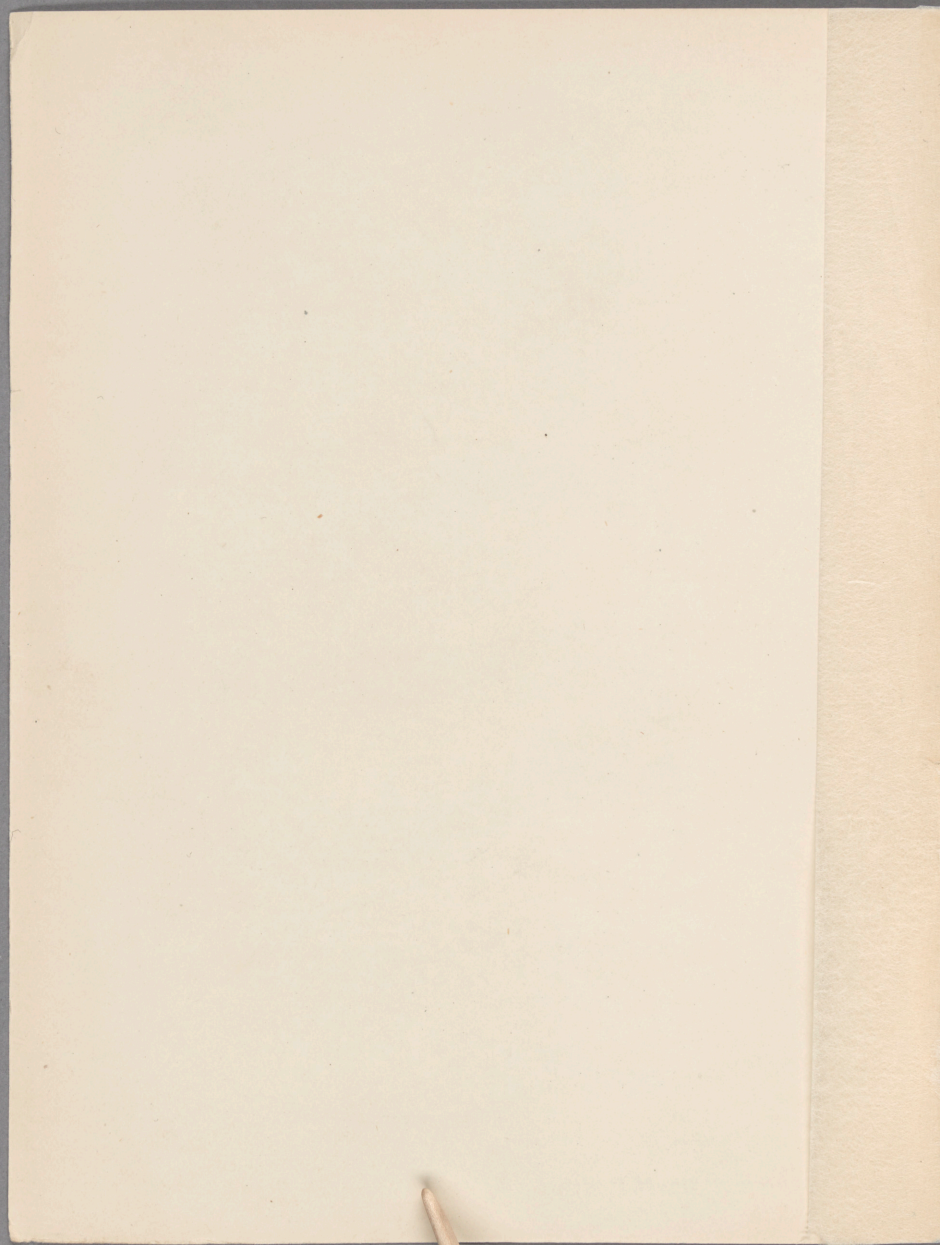
Roman
Fr.
(Br.)

Stockholm. Albert Bonniers förlag.

Pris 1 krona.

1906

Roman.
Sw.
(Pr.)
0

SOLGLITTER

OCH

STRÖMOLN

SMÅ BILDER UR SKÅNSKA FOLKLIVET

AF

HENRIK WRANÉR

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

SÖLGLÄTT

1906

STRÖMOLN

SK. 24 DE 13 SKÅNSKA FÖRLAGET

HENRIK WÄNER

STOCKHOLM

ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1906

Till

Min hustru

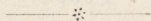
Till 25-årsminnet af vår trolofningsdag

Hvad äro väl lifvets löjen
med färgspel af undertryckt gråt?
Ett solglitter blott på den bölja,
som speglar vår lefnads båt.

Hvad äro väl lifvets bekymmer
och kamp uti ungdomens dar?
Ett strömoln blott på den himmel,
som strålar i kärlek så klar.

Ty bortom den korta natten,
som grafvarnas hvila oss ger,
vi skåda i hoppet den morgon,
hvars solglans aldrig går ner.

Min hustru
En solglans på den morgon,
hvars solglans aldrig går ner.
Min hustru
En solglans på den morgon,
hvars solglans aldrig går ner.
Min hustru
En solglans på den morgon,
hvars solglans aldrig går ner.

Första kyssen.

Gamle klockare Sångberg är en sådan där älsklig man, som man genast tycker om från första stund man blir bekant med honom. Hans vänliga ögon se så snällt på en, och man kan läsa i dem, att han nog ser skröpligheterna invärtes men alls inte har hjärta att påpeka dem för någon människa. Därför känner man sig så trygg i hans sällskap.

I somras träffade jag honom efter lång skiljsmässa, och vi kramade om hvarandra och dunkade hvarann i ryggen efter bästa förmåga. Och jag vardt bänkad vid hans bord och härligen undfägnad med pannkaka och filbunke. Under tiden talade vi om nytt och gammalt och skrattade och glammade och blefvo som unga pojkar. Så säger jag:

— Hör du, klockarfar! Du, som alltid har varit en så'n stilig och fagerkindad ungersven från det du läste dig fram, du hör allt vållat mycket oro innanför fruntimmerströjor, hva?

— Tror just inte det! sa Sångberg och myste.

— Se nu inte menlös ut — du har nog haft dina femti fästmör?

— Å, bevars! Så mycket förtal, som inte är sanning!

— Man påstår i alla fall det. Gör mig nu en glädje och tala om för mig, hur det kändes, när du fick första kyssen af en flicka! Den första skall ju stå klarast i minnet äfven hos den, som fått tusental och kysst många flickor?

Min gamle vän satt en stund och funderade, se'n han skjutit upp glasögonen på pannan. Så började han skratta af hjärtans grund.

— Käraste du! sa han. Den första minns jag verkligen, och kan du göra en historia om den, så är det dig af hjärtat unnadt, efter som du var så hundingens snäll och tittade in i den här jordkulan. Håhåja! Men ska där bli någon poesi i den, får du nog försöka plocka fram den ur egen fatabur.

Mitt hem var, som du vet, ytterst fattigt. Far var skraddare, gick omkring på sina gifna arbetsställen, lappade, sydde nytt och ändrade för 17 öre om da'n och födan. Som alla fattiga handtverkare då för tiden, hade vi ett ställe, där vi — om det gällde riktigt — kunde få en sladd mjölk eller en klick smör. Inte för pengar utan för goda ord och för fars ständiga skyldiga redobogenhet att stå till tjänst med en del tarfligare vändnings- och lappningsarbete. Ingen kan tro, hur länge en bonde förr i tiden kunde ha ett klädesplagg. När det var gammalt, fanns det inte mycket kvar af det, som en gång var nytt — det mesta var nyare lappverk. Men så hade också rusthållaren här nere ett par arbetsbyxor hvar dag i sex år. När det saligen afsomnade och öfverantvårdades lumphandlaren i hand, sutto fjorton par som lappar på det ursprungliga.

Där hos Anders Kristoffers brukade vi också »baka bakefter». Du har själf varit med på det i

dina dar, så jag behöfver inte förklara det. Sedan de bakat första dagen, körde far följande morgon dit dels den ältä degen, dels en hop långhalm. Allt på skottkärran, förstås. Då var bakugnen halfvarm sedan gårdagen och kräfde således inte mer än mycket litet bränsle, så att det var synnerligen förmånligt för oss.

— Och så blefvo vi ju bjudna på kaffe, vi pojkar, när föräldrarna bakade bakefter — det var stort jubel.

— Visst! Och se'n, när julen kom, undfägnades vi med en mängd julbröd, hvetebullar och vörtbröd. Julbaket var något lika efterlängtadt som själfva julafton nästan — för julafton skulle man ha ändå, och då visste man sina gåfvor och sitt sofvel på förhand. Men julbaket kunde bjuda på öfverraskningar.

— Ja, jag minns så väl, att när mor bakade bakefter hos Per Pers, följde vi små med, hela klungan, vid jultiden, fast vi naturligtvis bara gingo i vägen för mor och hvarandra, trampades och trättes. Men trakteringen lockade oss.

— Särskildt minns jag en jul, och nu ska jag komma till den historia, som jag lofvade dig. När far rullade hem brödet, som jäst utmärkt och var ovanligt lyckadt, och mor fått sin sedvanliga julgåfva af en kopp smör, en liten ost, en half sida lutfisk och en spann mjölk — det var på morgonen själfva da'n före doppareda'n — samt två smala talgljus, bockade vi barn oss efter bästa förmåga, tackade för all välfägnad och ämnade ge oss af hem för att gå och kika i smyg på svintassarna, som vi skulle ha da'n därpå inne på sofvelbordet, fast vi inte fingo smaka dem förrän på middagen juldagen.

Då vinkade äldsta dottern Eljena på mig och drog mig in i kammaren. Jag blef alldeles förbluffad: jag var ju bara tretton år och kunde inte begripa hvad hon ville mig. Hon var en rätt näpen tös och hade särskildt en sådan rar grop i hakan, men hon gick nog rätt nära sina 30 år. Hon hade haft många friare, påstods det. Men alltid hade någonting kommit i vägen. Antingen ville inte hon eller hennes far eller hennes mor inte veta af dem, och därför »gick hon på glasberget» än, fast hon hade ju en hel hop att föra med sig i boet en gång, när så nära blefve. Två af de yngre systrarna hade också flugit ur boet förbi henne.

— Det är nå'nting, jag så gärna skulle vilja be dig om, sa hon smått förlägen och röd i flinten, när vi kommit in i kammaren.

— Gärna det, om jag kan! sa jag.

— Du vet väl inte hvad som menas med — med kärlek? sa hon tveksamt.

Jag glodde stort på henne. Hvad i alla dar hade människan för funderingar? Inte kunde hon vara kär i mig, som inte var torr bak öronen!

— Du ska vara så duktig att skrifva, säger din mor, och sätta samman också. Jag har ju inte gått vidare i skolan och kan med nöd och näppe skrifva mitt namn, och ändå ser det ut som en fluga ritat mina kråkfötter. Jo, du, jag skulle ha ett bref skrifvet, något, som jag inte vill tala om för hvem som helst, för det är onödigt att sladderkärningar ska ha det att tugga på. Nu talte jag med din mor, som har reda på alltihop från pärm till pärm och hon lofvade att du skulle få bli här en stund och skrifva. När du så har gjort det, får du lite »mörkebröd», och

så får du en hel lång julkorf, som du ska ha för din egen räkning, eftersom du själf har förtjänt den. Vill du?

Vid tanken på korfven svarade jag *ja* utan tvekan.

— Sitt nu här, så får jag tala om det för dig alltihop, om du ska kunna lägga dina ord rätt i brevet. Jo, det är Ingeman Mårtensson i Grisaberga. Han var här för fjorton dar se'n och frågade, om jag inte ville bli hans kvinna. Jag kunde ju inte bestämma mig så på fläcken, för det hade sett så angeläget ut, och så får en ju alltid höra sig för hvad de, som ha tjänt där, ha att säga, isynnerhet pigorna. Nu har far forskat lite, och det hörs inte annat än godt om honom och släkten; hemmanet är bra och skuldfritt, och stugelängan nästan ny. Far har gjort sig ärende dit och själf sett på allting.

— Nå, då är ju allt klart och bra.

— Ja-a-a, det ger sig. Inte har jag någon kärlek precis till honom — inte så det pinar mig åtminstone. Hade Per Eskils Olof kommit hem från Amerika, som han lofvade, och det hade gått bra för honom, som han tänkte, och han hade hommit hit med en påse pengar, hade jag säkert tagit honom, för det har varit väl mellan honom och mig en gång. Men nu har han varit borta i nie år, och jag kan inte gå på detta viset alla dar — han kan vara gift och änkeman och död också för länge se'n. Det är därför kanske bäst att du skrifver till Ingeman, att jag tar emot tillbudet. Naturligtvis ska du inte nämna ett knyst om Olof, det förstår du väl? Det är oss emellan, och så vet din mor det och några till. Och inte får du låta märka, att vi hört oss för om Inge-

man heller. Utan att jag vill bli honom en trogen och kärlig hustru. Sätt nu ihop det på något vackert och finurligt sätt, så är du snäll! Här är svenska psalmboken, om du behöfver sätta in någon vacker vers. Och här är papper, bläck och penna. Linjalen är krokig, så den duger inte, men du kan dra linjerna efter brödknifvens rygg eller också efter pärnarna på Luthers huspostilla. Det är bäst att börja innan det blir för mörkt.

Jag slog mig ner. Och föreslog:

»Min bäste Ingeman!»

— Bara det inte ser för angeläget ut, du? Kunde du inte skriva:

»Välaktade åbosonen Ingeman Mårtensson i Grisberga.»

— Nää. Det ser ut som en begrafningsbjudning eller en kallelse till vägdelningssammanträde.

— Jasåå. Nå, skrif som du vill! Men när Olof i världen fick bref från mig — min minsta syster skref dem — stod där alltid: »Min bäste Olof!» Och det var det, jag kom att tänka på.

— Då skriva vi:

»Min käre Ingeman!»

Och så får jag fundera lite.

— Gör det! Jag ska gå efter en gåsflottmat till dig, så får du lediga koncepter.

— Jag har ju nyss ätit.

— Gåsflottmat kan en alltid äta. Tänk nu!

Hon gick. Och jag tänkte, så jag tyckte det gnistrade för ögonen.

— Kan det vara så här? Nu ska jag läsa upp det för dig.

»Min käre Ingeman!

Efter som du för en tid sedan lät spörja mig, om jag ville blifva din äkta maka och älska dig i nöd och lust, hafver jag rådgjort med mina föräldrar samt efter bön och begrundande fattat det allvarliga beslutet att svara härtill ja.

*Hand och hjärta jag dig gifver
och din vän till döden blifver,*

som det alltid står på bröllopskonfekten.»

— Det var vackert! sa Eljena och torkade bort en tår, som pärlade nedför kinden. Ack, Olof han kunde så många granna vers utantill.

— Nu ska du ju tänka på Ingeman.

— Ja visst, men så länge jag inte är gift med honom, kan det ju inte vara någon synd att jag tänker på Olof — ibland — någon gång? Du — hva? Se'n får jag väl försöka vänja mig af med det. Åhåjaja!

— Men vi få väl skrifva lite mera. Det ska ju låtsas vara ett kärleksbref, och då får det inte sluta så där trubbigt.

— Hvad ska jag säga mer? Hade det varit till Olof, hade jag nog —

— Du tänker ju bara på honom, tös! Vi få väl ha lite till åtminstone!

— Ta någöt som du själf vill, då!

Jag funderade en stund.

— Så här kanske?

»Du kan alltså komma hit i helgen att vi må talas vid närmare för att efter Guds vilja begynna och fullborda vårt kristliga äkta förbund.

Med aktning och kärlek
Eljena Andersdotter.»

— Ska där tvunget stå »och kärlek»?

— Jag tror inte det går an med mindre efter ni ska gifta er.

— Så får det väl stå där, då. Försegla det nul Och se'n kan du vara snäll och ta det med dig i morgon, när du går till kyrkan. Jag vill inte själf bära det på posten. Här är tolf öre till frimärke, fast det är en onödig utgift. Här har du julkorfven och god natt med dig! Tack ska du ha! Åhåjaja!

Jag bockade mig och gick.

När jag var ett böss-skott från gården, mötte jag en släde. Där satt en skäggig herreman i päls.

— Hör du, skrek han, vänta lite! Bor Anders Kristoffersson i gården här än?

— Ja, det gör han.

— Lefver han?

— Ja, det gör han, sa jag och tittade närmare på honom.

— Hans kvinna också?

— Jaa då. Och Eljena med!

— Är hon gift?

— Nej, fast hon har nog haft friare.

— Hur vet du det?

— Är det inte Per Eskils Olof?

— Joho.

— Hvad hon ska bli glad!

— Tror du?

— Olof är väl inte gift?

— Inte ett tecken.

— Låt mig stå bak på medarna, så ska jag öppna portarna.

— Gärna det!

Så fort jag fått portarna upp, rusade jag in och fick Eljena i vingabenet.

— Släng brevet i spisen! Olof är i porten. —
Håll mun om allting i dag — det ska jag. Han är
inte ett tecken gift!

Hon stirrade stum på mig ett ögonblick.

Så brast hon i gråt, slog armarna om halsen på
mig och kysste mig midt på munnen, så det sa *smack!*

I förskräckelsen tappade jag julkorfven. Men
lyckades då i skumrasket få fast den och kila.

Det var den första kyss, jag vet mig ha fått af
en flicka.

— Nå, klockarfar! Hur smakte den — säg mig
sanningen!

— Den smakte ingenting — inte ett tecken! Den
var ju inte heller ämnad åt mig utan åt Olof, fast
han inte hunnit in. Men så smakte julkorfven så
mycket härligare.

»Det gäller väl ingen hast!»

En sorglustig historia i tre korta kapitel.

I.

Bland många andra lifvade och allvarliga ordstäf, som de gamle hade, var också ett, som lydde så här:
— Julafläsk blir aldrig fett nog, och fruntimren aldrig färdiga i tide.

Nå, så här på vårsidan lönar det sig ju inte alls att tala om julafläsk, för det har längese'n »gått till sina fäder». Men fruntimmerna kan man ju tala om hela året och tänka på dem också, om man har ett kristligt och kärligt sinnelag, såsom skriften bjuder.

Rara kunna de vara, hvar på sitt vis och somliga på många, så det är rent obegripligt, att någon kan få ogift gå, som gamle riksdagsmannen sa, han, som blef kär i hvartenda fruntimmer, han såg, och skulle gift sig med dem allihop, om han inte i sin tidiga ungdom hade blifvit smidd vid den enda, han inte kunde tåla, hvilket ju var en förfaslig otur för det arma lifvet. Men han sa också en gång i förtrolighet till klockaren, att han för sin del ändå trodde, att hvar-enda tös i världen i alla fall »hade något skoskaf» och någon liten »brist på sann fullkomlighet». Och som bevis på denna sin tro hade han många historier

att förtälja. Bland dem var den, som nu står att läsa i denna bok, efter som klockaren berättat mig den.

Hos rusthållaren Jonas Jeppsson i Halftorp funnos sex pojkar, men bara en tös, som enligt ortens bruk kallades Gungel, fast hon i kyrkboken stod under namnet Gunilla.

Redan som liten var hon en riktig »sölepölsa»: sent kom hon upp om morgnarna, sent i säng om kvällarna. Hon satt kvar vid bordet långt efter de andra, och när så modern manade på henne, svarade ungen tryggt och trögt:

— Det gäller väl ingen hast!

Till skolan kom hon gemenligen en half timme för sent, och hvarken skam eller stryk hjälpte. Och ändå brukade hon »för fortgångens skull» sällan tvätta mer än det ena örat i taget. Hon läste sig fram två vintrar senare än hennes årskamrater, och på konfirmationsdagen gingo alla frågor ifrån henne, eftersom hon inte blef färdig med att knysa fram det allra enklaste *ja* eller *nej*.

När hon så blef vuxen, började åbosönerna titta under lugg på henne vid gillen och på kyrkovallen, för hon såg godt ut, och fast »där funnos många kycklingar i gården, fanns där också grynn till dem», som de gamle brukade säga.

Men hon var så trög i vändningarna, att de allesamman inom kort tröttnade på henne. Det dröjde en lång stund, innan hon kunde lägga munnen till ett smil, och ändå längre, innan hon se'n kunde lägga den allvarligt till rätta igen, som riksdagsmannen uttryckte sig.

De tröttnade allesamman, råkade jag visst säga. Nej, en enda tröttnade inte — det var nämndemannens Emanuel. Han var själf stillsam och maklig, »sad-

lade i ny och gaf sig af i nedan». Han hade nu ett så långt namn, att det tog tid för honom att få klart, att det gällde honom, som riksdagsmannen brukade säga. Därför var det ju heller inte underligt, om Emanuel tyckte, att Gungel skulle passa honom så bra. Hvad brydde han sig om, att folk kallade henne »Sölepölsan»? Han hade själf under sin skoltid många gånger fått heta »Sölkorf» och »Sabbesock» och »Snigelström» och »Drönare». Lika barn leka bäst, heter det ju.

Ibland hälsade han på hos rusthållarens och blef alltid väl fägnad: han var ju en ansedd karl, lugn och värdig och redan »ordförande i kommunalen», en af de förmögnaste i byn, förstod sig bra på hästar, fick sina remonter bäst betalta i hela orten och hade »tur med bi» — som mycket lugna människor gärna ha, troligtvis därför, att de aldrig »bli arga som ett bi». Och alla hos rusthållarens visste ju, hvarför Emanuel kom.

II.

Så en kväll på sommaren satt han i rusthållarens trädgård och pratade på tu man hand med Gungel — på det sättet som de mest pratade förtroligt med hvarandra, förstås, det vill säga, att de tego ihop, så att ingen hörde det — för att begagna ett af nämndemannens uttryck. Men i kväll gick det rent ovanligt trögt med samtalet att börja med — det märktes granne-liga, att Emanuel »satt med en tegelsten på hjärtat» och gärna ville bli den kvitt. Slutligen tog han till orda:

— Jaha. Tycker du inte vi skulle snart göra allvar af det, Gungel?

— Hvilket? sa hon säfligt.

Och så blef det tyst en stund.

— Vi ä fyra och tjuge bägge två nu i år, och det är väl sina fem, sex år jag har gått här i gården. Det ska väl bli till nå'nting?

Hon svarade inte.

— Hur tycker du?

— Du menar — — —

— Jag menar naturligtvis, att du skulle flytta hem till vårt och bli min kvinna!

— Det gäller väl ingen hast!

— Så säger du alltid — så har du sagt nu i åratal. Men vi bli ju gamla med tiden bägge två och äldre med hvar dag.

— Det är ju ingen tid förspild.

— En vet inte hur lång tid, som är en tillmäten.

Hon teg.

— Är det någon annan, som du hellre skulle vilja ha?

— Du pratar!

— Jag bara frågar.

— Hvem skulle det vara?

— Fruntimmer ä ju alltid svåra att bli kloka på.

— Jag tycker jag har det bra som jag har det, och så har ju du, och då är det bra på bägge hållen.

— Men vi kunde ha det åtminstone lika bra tillsammans, om inte bättre.

— Hvem vet? Och så är det så mycket besvär med att flytta och bröllop och matlagning — — —

2. — *Solglitter och strömoln.*

— Emellertid ska jag nu säga dig rent ut, Gungel, att nu är jag utledsen på det här: folk, som ser oss samman, flinar åt oss i hvar vrå — jag har nog märkt det. Vill du inte på villkor ruska upp dig och göra allvar, så får jag se mig om efter någon annan. Allting hemma hos mig går på en slump och »efter gehör» — jag kan inte se efter alla i allting. Lita på Guds försyn är bra, men bara om en husbonde har ögonen med sig.

— Hvem — hvem är den där andra?

— Inte vet jag — det enda jag vet, är att jag så gärna vill ha dig som jag vill lefva och äta bröd. Men kan en inte få den, en vill ha, får man ta den, en kan få. »Bättre i takdropp än utan tak!» Och jag ska säga dig som det är, Gungel — i dag är det sista gången jag frågar dig.

— Men inte står det för lifvet, din stolle!

— Jo, det är hvad det gör — på det här viset blir jag snart trött på hela lifvet och mig själf också. Kan du inte fråga dig själf, människa, om du vill ha mig eller inte? Vill du, så ska det väl vara medan vi ä unga — hvad ska det tjäna till se'n?

— Det var fasligt hvad du är het på't!

— Ja tycker du inte det — efter så många års väntan! Vi, som inte ha något att vänta på!

— Det förstås — — —

— I förgår taltes jag och din far vid på rediga allvaret, och han vill ingenting hellre än att vi ska göra slut på det här menandet och drönandet. Så är det med din mor — så är det med dina bröder. Alla vilja de som jag — hvad vill egentligen du? Nu ska du svara!

— Visst vill jag också. Jag har alltid velat, tror jag. Men jag begriper inte hvarför det ska gå så i flygande fläng!

— Flygande fläng!!! Du är då inte mycket brinnande i kärleken — hur lugn jag själf är af mig. Men fredag förmiddag klockan precis tie håller jag här utanför er port med fjädervagn och kör själf med de prisbelönta remonterna. Då bär det af till prästen för att ta ut lysning. Är du färdig, när jag kommer, så gör du mig den största glädje på jorden, och vi resa genast. Men är du inte i ordning på minuten, då förstår jag, att du inte vill och att där är någonting i vägen — något som du inte vill eller kan tala om. Och då skall där aldrig mer spillas ett enda ord på den här saken, utan det som har varit får vara. Gör nu som du vill — hvad jag af hjärtat önskar, vet du nu. En enda gång måtte du väl kunna rista makligheten af dig och besluta dig, om du har någon känsla för mig. Jag ska inte schasa på dig se'n — du ska få ta allting i sakta mak, för du behöfver inte arbeta för födan, om du blir husmor hos mig. Och jag far inte själf fram som Jehu. Nu språka vi inte mer om det i dag: jag har talat för döfva öron så tidi i den här saken med dig, och du vet inte hur ledsen jag har varit många, många gånger — — —

— Nej, men Emanuel!

— Tänk nu för dig och besinna, hvad du gör! God natt med dig och hälsa mor och far — jag går inte in i kväll.

— Men, Emanuel!

— Jag skulle velat kyssa dig en gång, men det är knappt någon idé med det i kväll — när jag inte har blifvit färdig med det förr. Det har kanske varit

dumt af mig, men jag ville inte förhasta mig. Gör mig nu glädje om fredag!

— Emanuel! Nej, men Em — —

Han var redan utanför trädgårdsgrinden.

— De där förskräckliga manfolken ä då omöjliga att förstå sig på! De ä *precis* som eld i blånor, mumlade Gungel, när hon gick in från trädgården. I alla fall ska då ingen annan ha honom — så mycket är då visst och sant! sa hon och knep ihop läpparna.

Den blicken, som hon sände efter Emanuel, där han traskade fram längs pilevallen, var så varm, att den skulle glädt honom ända in i hjärteroten, om han bara hade sett den.

Men han gick och såg på det myckna ogräset, som stack upp i rågen. Och det förargade honom. Så'nt kunde bli färdigt — färdigt alltför fort!

III.

På slaget klockan tio nästa fredag stannade Emanuels fina ekipage utanför rusthållarens gård. De vackra remonterna kråmade sig och dansade, och skummet stod kring betslen. Det var nätt och jämt, att Emanuels starka hand kunde få dem att bli på vägen.

Gubben Jonas stod ute och hälsade gemytligt på honom.

— God morgon, Emanuel! Frid och lycka till företaget! som de gamle sade. Vill du inte gå in och ta en »lyckoknäpp»?

— Nej, tack!

— Jag ska nog hålla dem, fast de ä yra som herrgårdsmamseller en midsommarafton.

— Nej, vi ha inte någon tid att ge tort. Är Gungel färdig?

— Strax, strax, Emanuel! På eviga minuten! Hon har varit tidigt uppe — Mor väckte henne klockan fyra och har skyndat på henne för jämnan. Men du vet ju tösen är en smula saktfärdig — det är så hennes natur. Som du ser, är jag klar och kan stiga på vagnen hvilket ögonblick som helst. Se där ha vi mor.

— God morgon, god morgon, min påg!

— Gmåron! Kommer hon?

— På minuten — tåla dig en smula!

— Det har jag gjort nästan bra länge. Är hon klädd?

— Visst. Hon sitter och syr en knapp i den ena handsken — inte visste jag, att den hade varit af se'n julottan.

— Är hon annars i ordning?

— Visst. Hon har tröjan på sängen — hon hade den redan på, men skulle ju ha den af igen för att sy i knappen — jag fick inte göra det, för att inte se'n tränga mig mellan er makar: det gamla skrocket, du vet, Emanuel! Men annars har hon allt klart — — — Och tröjan — — — Ja, hvad är det för något, barn! Jag kommer!

— Å! sa Emanuel och klippte till den ena unghästen så den ställde sig kapprak.

— Tåla dig bara en minut, Emanuel! sa gumman, som stack hufvudet ut genom fönstret. Där hade en hyska lossnat — —

— Hälsa ni Gungel, att hon inte behöfver sitta och arbeta sig döden på halsen och förhasta sig för min skull! Nu är jag trött på det — med den hyskan brast det sista bandet! Farväl! Hon har sig själf att skylla.

Därmed slog han klatsch, och de otåliga fålarna foro af i svindlande fart.

Gumman och gubben sågo på hvarandra. Hon grät, han var askgrå af förargelse.

— Jag sa ju, att hon aldrig skulle bli färdig! fräste Jonas.

— Du vet det är så hennes natur! sa gumman med ynkelig ton.

— Hm! Vet det nog. Men inte har hon det efter mig, inte!

— Nej, snälla far! Det kan väl vara — det har jag ju heller aldrig sagt, kära du! sa gumman undfallande.

Där inne satt Gungel och sydde fast hyskan.

— Inte for han?!

— Jo, min lif och knif gjorde han det! Och det gjorde han rätt i! röt gubben Jonas.

— Men hvad tog på pojken? Inte kan det vara hans allvar?

— Det var nog så ändå, sa Jonas torrt. Jag tänker han kommer väl till prästen likafullt i dag.

— Utan mig?

— Jaha, jag misstänker det. Ja, hvad sa jag! Nu vänder han af — hvad sa jag? Han vrider af vid vägen till Anders Eskils. Du ska tro, min tös, att deras Emma kan vara i ordning på tre röda minuter och tvätta sig bakom öronen ändå. Ja, hon får

det bra, hon. Men det har alltid varit ruter i den tösen — och därför är det inte mer än rätt att hon får sin välförtjänta lön. Jaja. Vi få ha dig här i alla dina dar — nå, intet ondt i det: vi ä vana vid dig, och det har varit roligt och treffligt med dig många gånger. Och inte behöfver där gå någon nöd på dig heller, hvarken så länge jag eller pojkarna ha regeringen här. Men du kunde ju haft eget hem.

— Kunde inte det nötet väntat i ett par minuter, när han har gett sig till tåls i så många år! sa Gungel, slängde tröja och nål och började stortjuta.

Gubben Jonas kunde inte låta bli att dra på mun.

— Har du aldrig lagt märke till, att när man öser vatten i en spann, är det bara sista droppen, som är skuld till, att det rinner öfver? För resten är det kanske i alla fall bäst att det blef som det blef: hade du blifvit gift, hade där aldrig varit knappar eller hyskor i söndagskläderna, folket hade aldrig fått mat i tide, och hvarken drängar eller pigor hade kunnat stanna hos er. Och era barnungar — om du hade blifvit färdig att få några — hade aldrig blifvit döpta, för du hade aldrig fått kaffet malet till kristnagillet. Seså, mor! Torka nu ögonen — det var inte hennes lott. Vår Herre vet bäst hvad bäst är. Och sitt inte och tjut bakefter nu, mitt barn! »Är byn brunnen, behöfs ingen spruta!»

— Det för — förargar mig i alla fall att Em — Emma fick honom. Jag tror hon har varit glad vid honom länge, fast han ingenting sagt. Den usla hyskan! Och sådan eländig tråd de ha nu för tiden! Det var den, som vållade alltihop!

— Bär nu ut gilleskläderna, tö! Men sy i alla fall i hyskan nu, och se efter om inte där ä fler, som

ä lösa! De ska ju ändå fram på hans bröllop — ty
dit bli vi naturligtvis bjudna, fast bruden är en annan.
Och gå måste vi. Men för säkerhetens skull ska jag
säga dig ett godt råd, min unge! Det är bäst att du
då tar och klär dig dagen förut, innan du går och
lägger dig på kvällen före hans bröllop.

Mickels mårtensgås.

Skräddare Mickel Stålberg i Stendala kallades mestadels »Korumpan». Vackrare namn kan förstås en skräddare ha, men det hade gått så naturligt till, att Stålberg fått sitt vedernamn, som ni strax ska få höra.

Mickel var märklig för tre egendomligheter — och det var ju inte så litet för en tarflig byskräddare. Han hade ett öga för litet, tog gärna en »pärla» för mycket, när han fick tillfälle, och så höll han till godo med stryk af sin kvinna. Det gör aldrig en skomakare, och det är den största skillnaden mellan honom och en skräddare.

Hur han hade blifvit gift, var honom själf på sätt och vis en gåta. En kväll gick han på ett dansgille, men när han följande morgon vaknade hemma i sin säng, satt ett fruntimmer och sof på träsoffan. Han gnuggade ögonen. Joo, hemma var han. Men hvad ville detta säga? Ett fruntimmer på hans soffa. Hvem kunde det vara? Han började smått hosta. Så rörde hon på sig. Det var ju Pernilla, hon som gick omkring och lagade mat till bröllop och barn-dop, tvättade och strök, ful som stryk men tilltagsen och duktig.

— Go morren! sa hon.

— Mm! morrade Mickel.

— Det kunde gått dig galet i går, du! sa hon.

Mickel var inte människa att minnas ett dugg af hvad som händt, se'n han druckit den första »göken». Och därför sa han försiktigt:

— Jaja män — kanske — möjligtvis.

— Kommer du inte ihåg hvad som hände? frågade hon lika försiktigt.

— Nänä — inte så precis — kanske.

— Då ska vi inte heller tala mer om det — jag tänker det är bäst.

— Jojo — kanhända det — möjligtvis.

— Men eftersom jag nu frälste dig den gången, är det kanske så godt att jag blir här med ens och tar vård om dig, så att något sådant aldrig händer mer.

— Kanhända det — möjligtvis.

— Nu ska jag gå ut och »lura» en sill åt dig, så du blir människa igen, och så ska jag koka kaffe. Så du får en »gök» och kryar upp dig, och så soffer du till bortåt middagen, och se'n gå vi till prästen lika godt först som sist, tänker jag, hva?

— Jojomän — blir väl bäst — kanhända — möjligtvis.

Hon gick ut. Och Mickel funderade, så hufvudet kunde spricka. Hvad kattsingen hade han gjort för att bli straffad på det sättet? Det måtte ha varit något förfärligt.

Men han åt sill och drack gök, sof ordentligt, steg upp, rakade sig och följde med till prästen. Hvarför, visste han inte. Men det fick nu vara. Inte

kunde han fråga henne, hvad han hittat på! Och ingen annan heller.

Och så vordo de *ett* en dag.

Det vill säga: de vordo man och hustru, hvilket icke alltid är detsamma som *ett*.

Om han aldrig fick reda på, hvarifrån hon frälst honom den natten, kom han i alla fall fort nog underfund med att hon gärna kunde ha varit så hygglig att inte frälsa honom, när hon tog honom själf som ersättning för besväret. Hvilken olycka, som än hotat honom, var bestämdt i själfva verket en småsak mot hans syndabot. Pernilla var stor och stark och led i truten och mycket omtalt för den saken, därför att där i bygderna voro kvinnorna då för tiden blida och snälla. Stålberg svarade inte gärna många ord, när hon var i skälletagen. Ty om han så bara sa: »kanhända — möjligtvis», fick han ovett. Och när hon inte kunde hitta på mer ovett, tog hon alnen och linerade karlstackarn med — hans egen aln! Var det inte nedrigt, kanhända? Han hade aldrig försökt slå igen mer än första gången — — —

Som alla skräddare var Mickel en läckergom. För att pina honom höll naturligtvis Pernilla honom på så mager kost som möjligt, helst hon, som jämt var med på gillen, hade rikliga tillfällen att få sitt lystmäte på god mat. Mest längtade skräddaren efter gåsmånaden — då var han gemenligen hos nämndemannens och sydde till julen, och där vankades gås i långa banor. Och när har inte Mickel tyckt om gås! Visserligen var han olycklig, om han inte stoppade de fetaste bitarna på sig åt Pernilla, men i alla fall var november dägligare än julen, då han mest fick sitta

och sukta, under det hans huskors gick byn rundt och smorde kråset.

Mickel hade själf en gås, förstås — jag menar nu inte Pernilla. Men hvart hushåll hade ju förr en gås, fattiga som rika. Men inte nämndes fattigt folk smörja sig själf med den, utan den slaktades och fördes till staden för att säljas. Någon gång kunde ju blodet, fötterna och hufvudet få stanna hemma. Men vanligen togs allting till staden.

Så inträffade en stor och i skräddare Stålbergs lif synnerligen ingripande tilldragelse. I november 1867 blef han bjuden på barndop hos själfva riksdagsmannen. Och där blef stort gille. Ut på natten, se'n kyrkoherden och prästamamsellerna hade rest sin väg, började gubbarna spela knack, och hur det nu var, vågade Mickel sig med i spelet, djärf och vild af ett par toddar, hade flax och satt och vann sju riksdaler. Det var inte lite pengar för en fattig skräddare på den tiden — det var ju öfver en månads arbetslön. Och Mickel riktigt kallsvettades, när han strök in den stora beten på tre kronor — tolf dagars förtjänst med nålen! Hvad skulle han gjort, om han förlorat! Vid den tanken gick han ur spelet, fast de andra hånade honom. Under hela vägen hem bar han slantarna i handen för att de icke skulle trilla ur fickan på honom.

Nu var det bara frågan, den stora frågan, hur han skulle använda den väldiga vinsten. Skulle han tala om den för Pernilla?

Tege han stilla och hon finge nys om den på annat vis, skulle han bli olycklig för all sin tid: hon skulle slå sönder den splitter nya alnen på hans usla ryggbast. Men tänk, om han skulle våga sig och det

skulle kunna gå lyckligt! Han hade inte haft så mycket som en fingerborg rom hemma i huset på två år! Tänk om kanske — måhända — möjligtvis!

När han kom hem, plockade han fram alla karameller och kakor, som han stoppat på sig, lämnade dem åt Pernilla och så kröp han till kojs. Intet förhör ägde rum, och glad var skraddaren.

Men två dagar senare kom Pernilla hem från en kaffejunta. Skraddaren såg genast, att hon luktat krutet: det var ett farligt skimmer, som glödde i ögonen.

— Spelade de kort på barndopet i söndags? frågade hon så med en ton, som skulle låtsas vara likgiltig.

— Hm — ja — somliga spelte nog — kanhända. Han kände allaredan förfärliga rysningar i ryggen.

— Spelade du också kanske?

— En liten stund — en kvart — möjligtvis.

— Hur mycket förlorade du?

Ett sådant listigt kräk till käring! Nu var han fast — Mickel i saxen.

— Jag hade ju inte mer än 50 öre med mig ungefär vid pass! sa han emellertid på försök.

Hon gick bort och tog alnen, som stod bakom dalaklockans väggfodral.

— Där ä alla sju kronorna, som jag vann! sa han ängsligt och tog fram dem ur snusburken.

— Vann du? Vann sju kronor och har inte talt om det för mig!

Hon grep åter alnen, som hon hade satt ifrån sig.

— Jag hade tänkt att — att —

— Svira och svina upp dem, förstås. Men —

— Visst inte! Jag skulle köpt en gås för dem

— en gås till dig, Pernilla! Vi sälja ju alltid vår egen, när de plöja ner rågstubben, och jag tror knappt att du fått smörja dig med gås, se'n du var så snäll och kom hit och tog allting om hand här — brm —
— Hvad sa du?

— Det kunde kanske roa dig, sa jag, att ha en gås en gång, när den ingenting kostar oss — tror du inte den skulle gå snickarmarkattan i magen, hva? Hm, kanske — möjligtvis —

— Det var det bästa du har sagt, Mickel — —

— Eller om du skulle vilja köpa en schal eller en sådan där »krummelin», som nämndemanskan har skaffat sig och som står som en kyrkeklocka kring benen på henne, när det blås eller hon rör sig — du får ju ta syndapengarna till hvad du vill, förstår du väl — kanske —

— Du är inte så dum ändå ibland som du ser ut, ditt få! Gås ska vi ha i år — det ska jag bli man för. Jag skickar en spilkum svartsoppa in till snickaremaran — hon ska pinas ordentligt: bara få smak på den och ingenting mer. Det är bäst att du går till sta'n i morgon och köper gåsen — det är finare, och så unnar jag inte någon af käringarna härute att få de rara pengarna. Och så köper du kaffe och socker och cikoria och ett stop rom — jag skall själf ta hand om den. Du bjuder hit snickaren och skomakaren och smeden. Jag ska själf blanda toddyn åt er, så ni ska komma till sängs som folk — det kan du vara lugn för. Å, här ska spörjas stora ting från Mickel Stålbergs.

Och därmed gick hon och satte bort alnen bakom klockfodralet. Glad blef Mickel.

Följande dag kl. 8 på morgonen var han i sta-

den, för han hade blifvit körd upp kl. $\frac{1}{2}$ 4 på ottekvisten. Vid 4-tiden på eftermiddagen var han på återvägen midt framför Per Smeds ölstuga. Det var där som fördärfvet lurade på honom.

Per Smed sålde öl till afhämtning. Som nu emellertid länsman Vadstein råkade bo ganska långt borta i världsrymden och fjärdingsmannen var svåger med Per Smeds halfsyster, gick det gladeligen för sig att afhämta ölet i yttersta rummet och dricka det i det innersta. Gubbarna resonerade nämligen för det mesta så, att det kunde göra k. m:t och kronan och dess nådiga befallningshafvande, af hvad namn och värdighet nu denne vara månde, något så när detsamma i hvilket rum en Stendalabo drack en flaska »bir», som han ärligen betalt, bara det inte dracks i kronans egna lokaler. Och sådana funnos ju inte i den byn.

När nu Mickel kom med sin gås inknuten i en rödhvitrutig schalet, själf flåsande och svettig, blef han strax anammad af ett par gamla exerciskamrater från Tvedörra och bjuden på en slurk öl. Det smakte härligt efter det myckna larfvandet, och Mickel blef glad och uppsluppen i munlädret, så att han berättade om både sin spelvinst och sin gåshandel.

Men som Per Smed var en hjärtans välvillig och innerligt godsinnad karl, som inte visste större glädje på jorden än att bereda sina medmänniskor lite fröjd och gamman i all oskyldighet, hade han inte bara kaffe, öl och limonad utan också lite rom, konjak och »stångjärn» eller »finkelura». Den stod visserligen i ett skåp, men sann och uppriktig vänskap öppnar alla lås, och lite hvar visste hvar skåpet stod och hur man skulle finna sig tillrätta i det.

Snart blef också Mickel i toddystämning. Han

blef gråtmild, svor öfver Pernilla först och se'n öfver sig själf, som aldrig lefde den dag han blefve annat än ett kreatur, ett vredenes kar. Se'n svor han igen öfver Pernilla, talte om hur djäkligt hon missbrukade den nya alnen, men morskade slutligen upp sig och beblotade sig på att det nog skulle komma den dag, då hon skulle få sin varma mat. De andra lågo dubbla och skrattade och slogo sig på knäna.

Då föll den arge skalken Jeppa Anders Märten i Möllan på en nedrig tanke — det hade varit hans far, som satt den största beten på riksdagsmannens »barnadoppa». Han smusslade undan Mickels knyte, löste upp schaletten, tog bort gåsen, som han öfverantvardade Stenkil Snickare i handom, samt knöt i stället in ett kålhufvud, genom hvilket han i hastigheten stuckit en korumpa, hvars ena ända stack en smula ut om schalettsens kant liksom den hade varit gåsens hufvud, som hängde och slängde och svängde.

När Mickel tömt sin tredje romtoddy, hade det hunnit bli bra mörkt. Så fick han då tag i sitt gåsaknyte och började stulta hemåt. Han var inte riktigt klar i knoppen, det måste han med bäfvan erkänna, när han försökte se riktigt skarpt på milstolpen. Men som han verkligen gjort en god affär vid gåsköpet — inte fullt fyra kronor — och inte lagt ut ett öre för toddarna, för dem hade Jeppa Anders Märten bjudit på och betalt dem också, hade han i alla fall jämförelsevis godt samvete.

Pernilla hade gjort sig ärende in både hos snickarens och skomakarens för att ge dem en vink om att Mickel var i staden för att köpa gås, och att manna gärna dagen därpå kunde titta in om och ta

sig en Mårtenstoddy. Inte gjorde Mickels ofta kalas, sådant var inte skick och sed hos dem. Men skulle det vara, skulle det vara regält.

Ni kan tro, att alla ögon voro vakna, när Mickel på kvällen kom trabellerande bygatan fram. Stegen voro betydligt ojämna, skraddaren sjöng, d. v. s. ibland pep han som en råtta, stundom gnällde han som en gris och emellanåt vrålade han som ett vilddjur i öken Sahara, som skomakaren sa, han som hade Berlins naturlära. Både han och snickaren smögo sig efter Mickel för att bevittna hans hemkomst, dolda bak den stora pilen i aftonstunden.

Arg var Pernilla redan på förhand, för det hon fått vänta så länge, och den blick Mickel fick vid sitt inträde, kom honom att flämta efter andan. Hon satte bägge händerna i sidorna, trädde in på honom med blixtrande ögon och fnös utan att dock i ilskan kunna få fram ett enda ord.

När hon så fick se den märkliga företeelse, som Mickel under hickningar och stammanden ville utgifva för en gås — för si han hade köpt den för en gås och betalt den ärligen som en gås, som han uttryckte sig — men som i själfva verket bestod af ett kålhufvud och en kosvans, blef hon alldeles ursinnig af raseri. Den nya alnen strök redan vid första rappen, och då grep hon till korumpan. Den höll bra längre, åtminstone bra längre än Mickel, ty han damp som en torsk.

Efter den betan fick han heta korumpan. Och där måtte vara någon sanning i det ordstäfvet, som säger, att det enda, som blir allt längre, ju mer det växer neråt, det är korumpan. Gamle Mickel blef allt

gänligare och mer kutryggig, och hans anseende sjönk också allt mera.

Folk skojade ju med Mickel och påstodo, att han haft otur med gåsen, efter det han betalt den med pengar, som han förtjänat på knack. Men då sa Mickel, att om där aldrig hvilade någon välsignelse öfver knackvinster, så skulle många fina gårdar, sprakfålar och fruntimmersprydnader bli förvandlade. Men se, det berodde på att han inte haft ögonen på sin gås, se'n han fått den. Det var därpå det hängde, sa han.

Ett tjugondagskalas.

I.

— Man ska inte låta gillesmat bli hvardagsmat, och därför ska man aldrig göra julagille i helgen — och inte gå på något heller. Då är man ändå så proppad med sylta och korf och fläsk, så man gitter inte se det fetaste sofvel!

Så talade en gång dagen efter nyår på 1870-talet den välvise skiftesgodemannen Klemmed Erlandsson i Ärfvarp till sin hulda maka, som föreslagit, att de skulle anordna sitt sedvanliga julkalas mellan nyår och trettondagen.

— Främmad mat är alltid god! sa hans kvinna. All mat är god, som man själf slipper laga — ingenting smakar, om man har stått och rört ihop det själf.

— Jag tycker alltid att din mat smakar bäst, mor.

— Du slipper laga den, du.

— Ä inte vi tu ett?

— Du pratar! Jag skulle vilja se dig steka gås — du skulle äta upp den efterhand som den blefve färdig!

— Nej, men för att nu tala allvar, mor, så smakar ett julagille helt annorlunda, när man har efter trettondagen gått tillbaka till sill och potatis och fått magen saltad och kommit in i de gamla hjulspåren

igen och satt in flaskan, som annars stod på bordet från morgon till kväll, och börjat tröska — då smakar det maffe att komma bort en kväll och smörja sig med julamat igen och få sig ett litet spel kort och en tuting —

— Och en liten svängom, du far! Minns du förr i världen — —

— Ja, det är nu också det, att midt i julen är ungdomen för tung att idas dansa: den myckna fläskafödan ligger som en kvarnsten i kroppen. När människan är för tung och däst, ger hon tjyfvingen i kärleken. Det kan en se med skräddare: magrare folk finns inte på jorden, men de ä så kelnä som klockarekattor. Nej, vet du, mor! Vi göra som vanligt vårt kalas på tjugondag Knut. Då ä folk lagom späkta och lagom lifvade för att få ett räfvamätte god mat, och ungdomen är lätt i benen. Det är inte meningen att det gamla bruket med ett anständigt och kristligt gille ska läggas bort här i gården, så länge jag kan röra mig, för de må bli metodister eller mormoner eller baptister eller fritänkare eller Waldenströmare eller hvad ogudaktigt och uselt som helst — vi bli vid det gamla goda Guds ordet och den lutherska kristendomen och den säger: »Gören eder glada med edra vänner!» Ryktaren kan gå ut och »säga ifrån» i morgon kväll — de där nymodiga påhitten med bjudningsbref kan jag inte med — det är väl ingen begrafning heller!

— Du får inte glömma att bjuda den nyinflyttade Kristoffer på n:r 19 — han kom i mars, och han har varit här bara ett par gånger som hastigast inne. Det påstås, att han ska vara rik, och han var bjuden på kalas hos prästen i höstas. Det gick fasligt fort för honom att komma med i allting här. Vi ä ju gran-

nar, och kanske n:r 19 kunde vara utsedt till någon af våra töser lika väl som till prästens halfgamla mamsell, som har börjat ta sig så af hans moderlösa barn. Prästadöttrar hålla i nödfall till godo med en rik änkeman med bondgård, om där inte blir någon pastor öfver till dem.

— Du sa ett förståndigt ord, du Bolla. En ska trösta änkemän, som ä moderlösa — åja, du vet hvad jag menar! Naturligtvis ska vi skicka bud in till honom — jag kan för resten titta in själf, när jag går till smedjan och får Brunan skodd i eftermiddag. Det är kanske inte så hälsosamt att för tvärt sluta opp med toddy. Det kunde smaka med en i kväll.

II.

Vid half 2-tiden på tjugondagen gick skiftesgode-
mannen Klemed Erlandsson omkring i sitt hem, såg
efter att alla pipor voro stoppade, öste tobak i det
gamla schatullet, satte fram karduser med »Dalkullan»
och Ystads »Räligt och godt» — som det hette förr
i världen i stället för »Ärligt och godt» — samt fosfor-
tändstickor, fyllde sin stora silfverdosa med snus,
räknade korten i de gamla, flottiga kortlekarna, skref
ny valör på ett eller annat omaka kort, som anskaf-
fats för att ersätta något förkommet, plockade fram
kopparpengar för att kunna bereda växel åt de ifri-
gaste »spelorrarna», satte fram sockerbitar på ett tefat,
om någon inte skulle vilja ha »gök» utan »ta spetsen
torr», tände nya talgljus i de gamla grenljusstakarna,
tittade efter att där inte syntes »tjufvar» i vekarna

men att ljusasaxarna voro tömda på gamla »tånar» och lågo på vederbörlig plats, en vid hvar bordände, o. s. v.

Själff hade han sina söndagskläder på, var nyrakad och »kamrad med tupé» samt hade en »nattkappa», så starkt »blånad», att den knappt kunde kallas för hvit. Men så var det ju också ett rikt hus.

— Hör du, Bolla! skrek han. Du får strö mer enris här i hörnet under kryddskåpet, där rusthållaren skall sitta som vanligt. Han tuggar tobak, det svinet, och spottar alltid så fasligt, så.

— Jag har lagt ett halft lass där — annars tar det ju en hel dag att göra rent efter honom. Han »lägger mulbänk» också, det kräket — det syns han inte är af släboras utan har tjänt kronan i unga dar. Ja, vore det inte för att det ska bli par af deras Anders och Bengta, skulle inte gubbafä't få komma inom våra dörrar. Men för tösens skull får en ju öfverse med honom, och en får då säga, att han är född med småländingatur — han är väl den rikaste knasen i socknen?

— Bara det blir någonting af! Anders ska hålla sig till klockarns Hilda, påstås det.

— Du kan väl begripa att fadern inte låter honom få ta den fattiglappen! Klockarens Hilda!

— Anders kan bli tvungen, och då får gubba-filen ge efter, om det svider aldrig så. Nu för tiden duger det inte kommendera barnen, när det är fråga om giftermål — det har en många bevis på. För resten är det kanhända bara prat, det där om Anders och Hilda — de ä bäge två förtjusta i att »sjunga fyrstämmit» — det är kanske därför han går dit

och ingenting annat. En ska inte bry sig om folksnack.

— Nej, det var ett sant ord. Här kom för ett par veckor se'n Kristen Mårtens Kersti och var så söt som sirup och slickad och falsk och talte om, att snacket hade så mycket att beställa med Anna.

— Hvilken Anna?

— Vår, förstås.

— Hvad i Heljarp har folk med henne att göra?

— Joo, det var om henne och Sven.

— Hvilken Sven?

— Som tjänar här. Jag har haft ögonen på dem både hemma och borta — både dag och natt. Men jag kan inte säga, att jag har upptäckt någonting. Sina aningar kan man ha — —

— Jag förmodar tösen är väl inte galen och vriden och slagen med blindhet eller från sina sinnen. Karlen är duktig och af god folksläkt — han har en farbror, som är nämndeman i Trelleborgstrakten. Men människan själf har ju ingenting utom godt förstånd — för det har han: ibland vet jag inte hvar han får allt ifrån — och så sina präktiga lemmar — för stark är han som en björn — och sin ostraffliga vandel. Men han är ju fattig som en kyrkråtta. Ånej! Vi ha väl fostrat barnen upp i tukt och Herrens förmaning.

— Det är som du säger: en ska aldrig bry sig om folksnack. För resten kan hon aldrig få någon, som är bättre än Sven — men det tjänar ju ingenting till att tala om det, när han ingenting äger. Annars skulle jag ha lust att spå — — —

— Det tjänar ingenting till att spå fattiga, säger ordstäfvet. Har du nu allt i ordning?

— Hvarenda bit. Och det ska nog gå bra som vanligt. Var du lugn, far!

— Visst är jag lugn, Bolla! Våra julgillen ha ju alltid haft ordet för att vara de ståtligaste och mest lyckade i hela byn. Visst är jag lugn, mor! Tror jag, det!

III.

I detsamma steg Sven in genom dörren.

Han bockade och skrapade med fötterna och såg mycket förlägen ut. Hela hans ansikte svettades som en ost i midsommarstider.

— Det är inte precis så passligt kanske att komma fram med det jag har att säga i dag, när allting är så upp och ner vändt. Men — —

— Hvad är det? sa Klemed barskt.

— Jo, jag skulle säga upp mig —

— Det är väl tids nog i morgon —

— Men det är nå'nting till — —

— Nåå?

— Jag skulle gifta mig —

— Det kan väl heller inte gärna ske förrän i morgon — och knappt då?

— Jag ville haft ledigt en vecka och resa i morgon.

— Såå?

— Och nu är det så, att Anna här och jag ä öfverens — —

— Ja, hvarför skulle ni vara ovänner? Hon är husbondens dotter och du är hans dräng.

— Men hon och jag skulle gifta oss, hade vi tänkt.

— Så det hade ni tänkt! Verkligen!!! Att du inte blygs — blygs ända in i hjärteroten —

— Nej gu jag det gör.

— Anna är en af byns vackraste töser —

— Ja gu är hon det — måtte jag väl veta! Kom inte till mig och säg annat!

— En af de rikaste dessutom —

— Hvad är det för ondt i det? Inte skämmer det henne!

— Begriper du inte, att hon går din näsa förbi — en sådan där Lazarus, som bara har hvad han går och står i —

— Det där kan det kanske bli tu tal om. Kråmar ni er öfver era pengar, så sätter jag också näsan i vädret. Jag är också rik. Rikare än Anna, för resten.

— Hvasaa? Hvilket öra har du vaknat på?

— Jo! Brevet, som ni gaf mig i går, hade stora nyheter att omtala. Farbror nere vid Trelleborg dog för fyra dar se'n. Den, som ärfver hans hemman med nya präktiga åbyggnader, det är jag — Sven Jakobsson. Det är $\frac{1}{3}$ mantal — jag tror, att det anses vara värdt 50,000 kronor bröder emellan. Nåå? Får jag lof att resa hem och få gubben kristligt och anständigt i jorden?

— Visst får du det, kära, välsignade barn! sa mor Bolla.

— Och får jag så ert ord på att Anna och jag bli ett för lifvet?

— Har du — hm, ja — jo — har du några papper på det här? Jag frågar bara, så att ingen har drifvit gäck med dig! Du är ung och oerfaren — hm!

— Här är brevet — det är från länsmanen: den drifver inte spe med hederligt folk — allraminst om de utan egen förskyllan eller värdighet ha ärft en gård på 50,000 kronor. Var så god och läs själf! Han är utredningsman. Var så god! Ni, som är gammal och erfaren!

— Mmmm — — mm — — Och så till slut gratulerar han. Joo, det ser ju ut att vara alldeles i sin ordning. Då gratulerar jag också. Och mor med, tänker jag, hm!

— Af allt hjärta, min snälle påg!

— Så var det Anna, du ville ha, mrhm! Kalla in henne, du mor!

— Det behöfs inte. Hon var den första, som fick se brevet, och är lika glad som jag: har ni inte sett på henne i dag — hon går inte, hon dansar af bara förtjusning, fast hon ska låtsas vara lugn. Hon grät af glädje, när hon hade läst det. Och så sa hon: »Egentligen är det inte till dig utan till din gamle farbrors pengar som far nu ger bort mig, men det får vara detsamma — du följer med, och det är dig, som jag vill ha.»

— Hm! Då — då får det ju bli så, mrhm! Du vet inte, du, att vi ha talt om det här förr, och att du — mhrmm — nog hade fått henne ändå — mhäm!

— Verkligen? Var det så, mor?

— Jag har alltid haft modershjärta för dig, Sven! sa gumman lite förlägen. Och Gud hade nog redt ut det ändå.

— Nu blir Sven inne i kväll naturligtvis — de andra ta mot skjutsarna. Nu hör du till huset.

— Å, jag går väl ut och ser efter ändå — jag är inte åbo ännu.

Så gick han ut.

— Somliga komma bra till det, du mor! sa gubben allvarligt.

— Anna isynnerhet! sa Bolla eftertryckligt.

— Det förstås! Ja, det är en präktig karl! Jo, måtro jag har tänkt mig dem som ett par många gånger.

— Du! Det har jag då aldrig hört. Och senast i dag —

— Äsch, en ska inte tala om allting — aldrig förr än tid är, du. Därigenom sparar man in mycket obehag. Jag är djupare än folk tro.

— Jaså! Nå, då ska jag tala om för dig, att Kristoffer på nr 19 har flera gånger vid kyrkan och på gillen talt vid Selma.

— Säger du det?

— Å, du hade nog »tänkt på det också många gånger», du gamle Efterklok! Du vet kanske också, att han redan sagt ut sin halfva mening och tänker fråga dig i kväll?

— Nej, nu ger jag mig, mor. Du ser mycket längre än jag. Å, bevaras väl — då skulle en kunna ha alla tre försörjda och kunde fara i frid, när vår Herre så vill — om nu bara Anders, den slingerbulten, ville sjunga ut. Jag ska söka kittla gamlingen på sidobenen i kväll, när jag har fått honom in i hans hörna under kryddskåpet. Tyst, nu komma de! Stryk upp min tupé! Nattkappebändeln hänga väl inte ner på tröjan där bak? Nu går jag ut och tar emot dem — — —

IV.

Gästerna hade anländt i slutna trupp, och det blef en hel liten folkskockning utanför trappan. Slutligen kommo de i tur och ordning in i förstugan, där gummorna och töserna började plocka af sig kappor och ytterschalar. Därpå lyckades värdfolket efter mycket lockande och trugande få dem in i salen, kring hvars väggar de radade upp sig, andäktiga, stela och högtidliga, som om de skolat rabbla upp sista stycket af långkatekesen eller begrafva sina förstfödda. De förnämsta gummorna svettades ohyggligt: de skulle ju ha på sig så mycket som möjligt i fråga om tröjor, koftor och schalar för att visa hur förmögna de voro. Kaffe och dopp trugades på dem. Först undanbådo de sig för att ej se glupska ut — när bjudningarna så upprepades tredje gången och nu af värdinnan själf, tinade de upp, nego och sågo uppoffrande ut samt hviskade: »Å, en sådan massa doppekakor — ingen kan stå bi med att smaka på allt!» Och så plockade de så småningom tefat, näsduk och knä alldeles fulla: de hade ju också fastat hela dagen för att kunna göra skäl för sig, och »det kliade vådligt i kakestaden».

Efter kaffet finga gubbarne »gök» och toddy samt en pipa rök; gummorna kringgårdades af fat med äpplen, russin och mandel, nötter, päron och karameller. Goda tonen fordrade, att alla, isynnerhet de unga åbodöttrarna, skulle vara »nätta på det».

Så småningom »töade luften upp», tungans band löstes, och när så »sjätte mosebok» kommit fram till

en »kasina», en »bondtolfva», en »knack» eller en »priffe», blef det glam och stim öfverallt.

I »priffen» deltego endast prosten, riksdagsmannen, nämдемannen och värden. Det var minsann ett fint spel: det gällde isynnerhet att hålla reda på medspelarens kort, både i starka och svaga färger. Men man fick inte trampa medspelaren på tårna under bordet och såmedels telegrafera till honom, som man kunde i knack. Och så var där den förbaskade »nollan» — där man spelade af alla krafter för att — *inte* få några spel! Det där kunde inte de gamla krutgubbarna få i sig. De trodde det låg något knep under — skall man spela kort, ska man väl ta hem spelen? Annars finns ju ingen anledning att på ett anständigt sätt få slå i bordet vid ett julagille hos en skiftesgodeman.

V.

Rusthållaren hade mycket riktigt hamnat i hörnan under kryddskåpet och med sitt enrislass vid sidan. Han var i »skräppetagen» och berättade, hur han förr i världen lurade sina bekanta vid stutahandel på Värnamo marknad. Gubbarna hade roligt åt honom, inte så mycket, när han talte om, att han trodde på »Goenisse» och »Bäckahästen»: det hade deras fäder kanske också gjort så smått, men för det han sade det rent ut. Och han bet ifrån sig med småländingarnas vanliga häftighet och kallade dem för hedningar och otronas barn och andra ord, som Per Nyman hade använt i forna dar, och sa, att skåningarna ha det för bra på jorden för att längta till himmelen. Då

undrade någon, hvarför rusthållaren själf inte hade blifvit kvar i Småland, där han kunde lättare frälst sin själ, i stället för att fara ner till det ogudaktiga Skåne och skaffa sig byns största hemman och andra härligheter, som draga själen ned i jordens grus. Klockaren blef alldeles vild, för han hade sällan tillfälle att få toddy, och eftersom prästen satt i andra rummet och spelte priffe, höll han ett föredrag om kamelen och nålsögat, om »hvitmenade grifter» och den snöda mammon och sådana, som inte hade läst, att där står: »Blif i ditt land och föd dig redeliga!» Detta senare upptogs som en elak hänsyftning på rusthållarens bränneri. Gubbarna i Ärfvarp sålde gärna sin potatis till denna »syndasoppans afgrundskittel», som Nyman hade sagt, och höllo likaledes gärna till godo med en liten nybryggd finkel, när de gjorde upp, men de talte också gärna om, att en stor man hade varnande sagt till Gustaf III: »Eders kongl. maj:t! Sota inte händerna på brännvinspannorna!» Mest var det naturligtvis det ingrädda, ärfda hatet mot de praktiska småländingarna och afund öfver rusthållarens stora framgång. »Småländingarna bära Gud på sina läppar för att få fickorna fyllda med mammon!» skrek klockaren och de andra sågo tyst på honom: de sågo gärna att yxan gick, men ingen ville hålla i skaftet. Hvad gjorde det dem, hvem som hade nr 2, då de inte kunde få det själfva! Men det var roligt att höra den rike gisslas och se honom vrida sig under smärtan af slagen.

När värden ett slag kom in under uppehållet vid »omsittningen» i »priffen», reste sig rusthållaren och valkade bussen.

— Anders har bedt mig fråga dig, Klemed, om

inte nu han och er Bengta kunde fram i mars bygga hjonelag, så krypa mor och jag in i undantagslängan. Där har ju alltid funnits ett gammalt ord oss emellan om den saken, och du hör inte till dem, som svika ett löfte — du sviker hvarken i dryckjom eller i andra styckjom, som gamle majoren sa. Så kunna vi ju få det klart i kväll.

— Hm! Tack, bror! »En karl står vid sina ord och en tiggare vid sina påsar.» Tack, du! Det behöfs inte många ord — tösen vet om det, och jag förmodar, hon ingenting har mot det. Så ta vi två hvarandra i hand — »slå af», riksdagsman!

— Lycka till! sa riksdagsmannen och slog med sin hand på deras förenade.

— Se, riktiga saker ska göras upp med regalt folk — det vet både Anders och jag. Sjunga och leka hafver sin tid, men vi kommo inte till världen för sådant lappri! sa rusthållaren och gaf klockaren en försmädlig blick, så denne slokörad lomade ut. Och Anders är en förnuftig pojke — han är min pojke! sa rusthållaren.

Så behöfdes ju inte mer om den saken.

VI.

Den nyinflyttade på n:r 19, hvilken för resten hette Kristoffer Josephson, kom ett slag bortåt kvällen fram till värden.

— Hör nu, farbror! sa han. Efter hvad jag hört ä båda de äldsta flickorna »intecknade». Däremot har jag inte sport, att Selma har någon hjärtans kär.

— Inte det jag vet — men hvarför, käraste bror — — —

— Jo, jag skulle vilja säga farbror ett ord i all förtrolighet — —

— Hm! Säg, säg! Nåå —

— Det är alltid svårt för en änkeman att sköta om allt, om han inte har ögon i nacken. Men allra-värst är det med de två små! Får jag inte hoppas, att hon skulle få komma hem och öfverta regeringen på n:r 19? Jag tror inte hon själf har något emot det, efter hvad vi ha talt samman. Och farbror vet ju, hvad n:r 19 är — det går inte af för hackor.

— Gud välsigne er, barn! Jag behöfver inte tala med mor, för jag tror att hon skall bli glad öfver er förening. Gack nu till tösen och säg hvad jag har sagt — —

— Vi ska dansa nu strax — jag har bjudit opp henne till hela kvällen: hon dansar lätt som en lyktgubbe. Nu kommer jag, Selma lilla!

Klemed smög sig bort till sin gumma.

— Klart med Anders och Bengta, du mor! hvi-skade han.

— Jag har hört det af tösen — hon är så glad. Det var ingenting, det där om klockaretösen, du.

— Jag sa ju, att man ska inte bry sig om folkasnack. Och klart med Kristoffer och Selma med, du!

— Det sa jag dig ju redan innan de främmande kommo, och jag såg ju nu, att ni två talten samman. Men nu tycker jag, att du skulle i kväll ta och kungöra alla tre förlofningarna — — —

— Men de ha ju inte ringar!

— Säg bara, att vi ska dricka en välgångsskål

för de tre paren. Något förlofningskalas särskildt bry vi oss inte om, utan det blir nog med ett tredubbelt bröllop! Hva?

— Du är en dunderkvinna med dina idéer, mor! Men ha vi vin hemma?

— Det har jag nog ställt om — jag hade bud i sta'n i går.

— Du har bestämdt gått och haft reda på något bakom min rygg, du! Jag ser det på dig — titta mig stint i ögonen, Bolla!

— Anna talte om brevet i går — — —

— Ack, ditt illmariga lif! Då är det ingen konst att spå — — —

VII.

— Så ska jag be Er, ärade fränder och öfriga gäster, att ni ville fatta era glas och dricka en välgångsskål! Det är för våra flickor och deras blifvande ledsagare genom jämmerdalen. Ett gammalt löfte mellan mig och rusthållaren Sven Jonsson går snart i uppfyllelse, sedan naturligtvis lag och författningar blifvit vederbörligen iakttagna: hans son Anders och min Bengta öfvertaga min gamle väns gård.

Vidare vill jag nämna, att Kristoffer Josephson på nr 19, nyinflyttad till socknen men redan omtyckt och aktad, snarast tager till äkta maka min dotter Selma.

Och slutligen vill jag be att få tala om, att min dotter Anna kanske inom ej så lång tid lämnar detta hus för att följa sin make Sven Jakobsson, som snart öfvertager sin nyligen hädangångne farbrors stora gård,

$\frac{1}{3}$ mantal om 50,000 kronors taxeringsvärde, nere på Trelleborgsslätten. Han ville ut och se sig om i ungdomen, och därför gick han ut i en tjänares skepelse. Han sökte sig till mig för att få lära, hur ett jordbruk skall skötas. Det har han lärt — jag är stolt öfver honom, och han får min dotter till äkta, efter som Herren vändt deras hjärtan till hvarandra såsom fordom Davids och Michals.

För alla tre parens lycka ber jag alla de närvarande dricka en välgångsskål i botten! Skål, barn! I botten, gubbar! Vi ha mer vin!

Alla klingade med värdfolket och de tre paren. Men klockaren mumlade för sig själf:

— Och jorden öppnar sig inte och uppslukar sådana lögnssäcker, sådana storskräppare, sådana rackare!

Men det hörde ingen; högt sade han bara *skål!*

VIII.

Så hade alla gästerna varit, och Klemed gick omkring, tog sig här och där en bit af den öfverblifna gillesmaten, drack ut en skvätt vin eller toddy och sa:

— Ja, du mor! Det är mycket, som kan skötas undan på ett sådant här tjugondedagskalas! Nu ä alla tre i hamn — bra i hamn. Bolla, du! Herren förer de sina underliga!

— Han har alltid varit med oss. Roligast var det, att Sven och Anna kommo ihop. Kalaset blef för resten billigt: jag vred inte nacken af mer än tie hönor, för här kom mycket »förning». Mer än halfva svinhufvudet är kvar — mat till en hel vecka efter kalaset.

— Ja, där är stor välsignelse med julgillen, om de göras i rätt tid och af rätter man för rätt folk.

— Såg du, att prästamamsellen tappade teskeden, när du kungjorde det om Kristoffer och Selma?

— Verkligen! Såg du det? Jag märkte det inte. Jojo, det känns, när det går emot. Men så ska en heller inte flyga högre än vingarna bära.

»Kungen af Steniga Arabien.»

— Jag kan just undra om någon af er minns Mårten Malttorkares Mattis — han, som var född med otur? Jaså, inte! Det var tur för mig, det. Jo, den människan hade kommit hit till världen med otur om bägge benen! berättade klockaren en kväll.

Så fort han kunde stå för sig själf, började det, för han gjorde nästan aldrig annat dygnet rundt än trillade. Skulle han gå i granngården och hämta en kruka mjölk till mor, brast naturligtvis på hemvägen gummans gamla strumpeband, som han bar med, så att mjölken gick till de efeser och krukan for i tusen bitar. När han så kom hem, fick han stryck af far för krukan, blef luggad af mor för strumpebandet, hvarpå syskonen nöpo honom gul och blå i harmen öfver att de inte fingo se en skynt af den mjölk, som de gladt sig så mycket åt.

Allt hvad han rörde vid rullade i golfvet eller sprack. Den dagen, då prostens doffelrock hade blifvit omsydd till honom, kom ögonblickligen nämndemannens otäcka hundkräk och lade sina nersmorda tassar på hans axlar. Och den dagen han för första gången har nystärkt »nattkappa» på, ska han naturligtvis gå och möta ett par skenande hästar, som slå

omkull honom och söla ner honom, så han ser sorglig ut för Gud och människor.

Bjöd moster honom någon gång på kaffe, hvilket just inte hände till hvardags, eftersom hon rakt inte kunde lida honom, slog han det på hennes duk eller skällade sina knän eller satte det i vrångstrupen och hostade se'n, så han blef gredelin i synamentet. Och skulle han någon enstaka gång försöka få sig en dans med en tös, drumlade han öfver sina egna ben, rullade rundt, drog tösastackaren med sig, blef puffad och knuffad i hvarenda vrå och slutligen utfockad, fast han i grund och botten var den snällaste varelse i världen.

De fleste andra på denna syndfulla planet skulle ha förargat sig på alla, svurit, rasat och dragit åstad med onda önsknigar eller sökt hämnas sina missöden på lyckligare lottade medvandrare genom jämmerdalen. Men Mårten Malttorkares Mattis var inte funtad på det viset. Hans lugn var orubbligt, hans goda humör oförbränneligt, hans leende alltid lika lyckligt och bredt, och hans skrattsalfvor alltid lika bullrande. Small en oväntad örfil på hans kind, slöt han ena ögat, kisade med det andra och böjde ner hufvudet. Men munnen log lika oföränderligt, och när Mattis satte hufvudet till rätta igen, skulle en åskådare ha trott, att pojken haft sig en riktig fröjdestund.

Naturligtvis kunde inte Mattis läsa sig fram utan att bli till ett spektakel för hela församlingen. Prästen frågar honom helt trohjärtadt: »Hvad är det, Mattis?» Men den olycksfågeln har inte följt med, vet inte, hvilket bud det är frågan om, för han har hela tiden haft ögonen på Ola Skräddares Marna, som har håret fullt med grönsåpa, utan så står han och

skämmer ut sig och läser upp sjunde budets förklaring i stället för tredje, och när se'n prästen frågar honom, hvem som har stiftat äktenskapet, så säger det evinnerliga pojka-fä't: »skryt, skrymteri och falskhet». Och prästen drar på mun, och malttorkaren mumlar en ed i Guds hus och knyter näfven hotande under tröjan, och modern faller i krampaktig gråt och måste ledas ut af »kyrkstöten». Nog gör Mattis de sina glädje och heder på sin hedersdag — modern vet inte, hur hon mer här i lifvet skall kunna gå i templet eller se en människa i ögonen så som han har skämt ut sig och hela släkten.

Så blir Mattis karl eller åtminstone halfkarl, och enligt naturens och fattiga barns ordning kommer han ut i tjänst. Han har sin vanliga tur: hästarna skena med höstlassen för honom naturligtvis. När han en vinterdag står och stångar ål på ån, går han ner sig, kan nätt och jämt krafla upp sig och får vatten i den nya klockan, som han bytt sig till på Mickels marknad, så att hon stannar och aldrig visar benägenhet att sätta sig i gång mer, fast han har gett tre riksdaler och en spritt ny fällknif mellan på henne och sin gamla »rofva». När han i sin tur skall förrätta själarängning för kungen, står han och fumlar och får den stora klockan i skallen på sig. Till all lycka hålla bägge två.

— Lycka var det, att inte klockan sprack! sa Mattis. Sådana där åbäken ä så dyra att gjuta om, och sprickor ä besvärliga att göra täta, så det inte hörs att de finnas där.

När han ska ut och exercera på Tvedörra, går han där precis som en annan Sven Dufva och gör alla tempo samvetsgrant och redbart men alla galet. Och

korporalen svär och sergeanten domderar och löjtnanten håller på att krypa af skinnet, och när det ligger i luften att en hög generalsperson ska komma och titta hur de unga sköta sig, motas Mattis med goda ord och något slags obegripliga order in på sjukhuset för att han inte skall förstöra hela uppvisningen. Först blir han vild och arg: hvarför ska han inte få se på den store generalens breda revärer? Men så börja de andra låtsas bli afundsjuka på Mattis, som är ett lyckans skötebarn, slipper att larfva i hettan och svettas ute på heden. Då lugnar han sig, äter för tre och finar för tio och erbjuder sig att hjälpa till lite med kocksgöromålen, men som han slår sönder allt som inte är af järn eller bleck, skyndar man att snarast möjligt släppa ut honom.

Så kommer han hem. Minst ett halft år har hela socknen roligt åt hans krigarebragder: de berättas om och om igen, uppiffade och utbroderade. Mattis själf berättar dem nästan bäst. Snart finns det knappt en dumbet, som man inte tror Mattis i stånd att kunna begå, och bara han en söndag går uppför kyrkbacken, blir det grin bland drängarna och fnitter bland töserna.

Det ena året går efter det andra, och Mattis är redan »på det sjätte till tjugu». Och då händer den stora händelsen. Märten Malttorkares ende bror August, som för många år se'n reste till Amerika, hade inte blifvit uppäten af vildar, som ryktet först gick, och inte heller svultit ihjäl i en guldgrufva, som det sedan hette. Utan han hade satt upp en krog, och försynens välsignelse hade hvilat öfver det företaget. Han blef rik som ett troll. Visserligen blef han en dag skjuten af en irländare, men — som malttorkaren sa — dö ska vi ju alla, och hufvudsaken är att lämna

något efter sig till släkten. Det gjorde den skjutne brodern, och som malttorkaren och hans ungar voro de enda släktingarna, blefvo de i en hastig vändning ganska förmögna. Mattis fick på sin del ungefär 5,000 kronor, se'n allt var utredt och processmakare och advokater hade tagit sitt.

Det blef stor undran hur Mattis skulle använda den där rikedom, som hade så oförvarandes och så oförtänt fallit på hans lott. Att den inte skulle bli gammal i hans händer var ju en själfklar sak — men på hvad vis skulle han förstöra den? Det var den stora frågan, som sysselsatte unga och gamla. Skulle han sätta upp ölhandel? Eller arrendera en gästgivaregård — »fyllepengar vilja gärna till krogen igen!» heter det ju. Här i landet lopp han ju inte fara att bli skjuten, som farbrodern blifvit i Amerika. Eller skulle han börja byta hästar eller spela på lotteri eller något sådant där förnämt, där man kan komma med bland de stora och snart bli af med sina pengar?

Han gjorde hvad ännu vida värre var — han hittade på någonting så dumt, att aldrig någon skulle kunnat ha en tanke ditåt, som hans egen far sa. Han gick inte som en annan fiffig karl skulle gjort och arrenderade ett hemman eller köpte det på skuld och lade sig till med ett par stiliga hästar och en gentil »karet» — han kunde ju köpt dem på skuld, han som andra — som malttorkaren sa — och se'n farit ut och besett landsens tärnor och valt en af dem att betala köpet. Han gick inte en gång in i bolag med den nye handlaren, fast han hade pengar att sätta in och kunde blifvit en fin karl och stått på tryckta cirkulär om superfosfat och mycket annat fint. Nej, så långt tänkte han aldrig. Han gick i stället och köpte

den stora bergsknallen uppe på rusthållarens hemman, den höga kullen, där ingenting växte, utom ett gammalt utländskt träd, som inte själfva prästen visste namn på, och där, efter hvad det påstods, en gammal hednisk kämpe skulle ligga begrafven, fast aldrig någon rört vid otyget, naturligtvis.

— Där högg han i sten redigt! sa klockaren, och det blef »ett bevingadt ord».

Nu hade Mattis inte gett så fasligt många pengar för den här »knallen» — det gjorde ju också, att man skrek så fasligt om hans struntaffär och kallade honom för »Kungen i Steniga Arabien» eller »Grefve Stenbock». Men desto mer hade han öfver. Men hvartill skulle han använda *det*?

— Ni ska se han tror, att där är en guldgrufva i stendösen, sa gubbarna.

— Kanske där bor en trollkäring med ett stort pärlband och hela förklädet fullt af juveler! menade andra.

Men Mattis låter käringarna sköta pratkvaren, far till staden och kånkar hem borrh och sprängämnen i långa banor och besynnerliga maskiner.

— Pojken är vriden! suckar Malttorkarens käring. Han säger han ska ta flera tunnor guld ur den där bergknallen!

Och så en dag sitter Mattis och hugger trappstenar, en hel hög, som så en byggmästare från staden låter afhämta då och då. Så börjar han forma ut stora runda pelare, och det glunkas om att de skola vara till en kyrkobyggnad. Och ringaren börjar bära bref till Mattis hvar vecka, och där komma fina herrar i kalescher och med skorstenshatt ut och hälsa på honom. Och de ha stora ritningar med sig och

Mattis tittar och rifver sig bak örat men ler lika förnöjd som alltid, när han börjar begripa något som förut »var som gråsten för honom».

Det går smått till en början, och Mattis sliter som ett ök. Men så kommer där ut en ingenjör, som räknar en massa papper fullt på bägge sidor. Och nu börjas en tillverkning af grafstenar i ganska stor skala. Det är något, som ligger för Mattis — den där graniten tycker han om att handtera: den slås inte itu så lätt, äfven om han tappar blocken af gammal vana.

Så spörjes det en dag att Mattis har sålt bergknallen till ett stenhuggeriaktiebolag. Hvad han fått, vet man inte, men skulle ryktena vara sanna, måste karlarna i det bolaget vara ändå galnare än Mattis själf. Man talte om öfver 60,000 kronor. Af förargelse är rusthållaren, som sålde hela »knallen» till Mattis för 500 kronor, ändå gröngulare och spräckligare i ansiktet än själfva graniten. Och nu är det han, som sprider ut, att Mattis är det illmarigaste lif på jorden och alltid har gått och låtsat sig vara enfaldig bara för att drifva med folk och göra goda affärer och klå dem inpå bara benen med sitt evinnerliga enfaldiga grin, fast han i själfva verket är bottenlös som »Hamna höl».

Mattis låtsas hvarken höra eller förstå, och när han möter rusthållaren, lyses hans breda anlete upp af ett soligt löje och han tröttnar aldrig att tala om den härliga graniten, som det inte finns maken till. Ja, han gör rusthållaren nästan sjuk, när han säger:

— Jag hoppas, den går så djupt att bolaget ska få upp en million där — det är tio gånger så mycket som hela byn är värd. Det luktade du aldrig,

rusthållare, hva? Men du är visst inte född med tur, du.

Nu började Mattis tala om tur också! Det var så man kunde få ondt i magen!!!

Han blef alltmer outgrundlig. Han låg inne i staden vecktals och lärde sig hugga inskrifter på grafstenar och rita ornament och blef anställd i bolaget för att uppgöra alla finfinare ritningar i den vägen. Och när den gamle prästen dör, han som skrattade i mjugg åt Mattis på konfirmationsdagen, är det hans gamla förhånade lärjunge, som gör den fina grafstenen öfver honom. Den är ett mästerverk, finpolerad som mahogny, och kostar flera hundra kronor. Och ändå har dödsboet fått gratis af Mattis den fina rankan, som går längs kanterna — den har han skänkt åt sin gamle prästs minne! Sådana bokstäfver har heller aldrig någon sett förr där i bygden, så snirklade och konstiga — »en kan knappt läsa dem med glasögon,» sa malttorkaren, »om inte en förut vet, hvad prästen hette».

När Mattis nu någon gång tittade hem och gick upp på kyrkbacken en söndag, fnittrade minsann inte flickorna längre utan voro möra i mun som en morgonmjölk och blida i blick och blyga i skick. Om han så hade velat ha landstingsmannens Hilda, hade hon nog inte sagt nej. Emellertid spordes det inte, att han slog sig ut för någon — kanske han var rädd för att handtera det kvinnliga kärilet, såsom det där svagast är. Han hade ju bäst handlag med graniten.

En dag skulle dock äfven han märka, inse och erfara, att hans hjärta inte var af sten. Han hade en sommar haft åtskilligt bestyr med att i en af grann-

socknarna till sin föddelseby gravera inskrift och ombesörja resning af en grafvård öfver själfva länsmannen, en mäktig rik och vördad man i lifstiden. Änkan och dottern kommo ju ofta till kyrkogården och sågo till, hur arbetet fortskred. Naturligtvis uppstod då emellanåt ett litet samtal mellan de besökande och Mattis. Men allt eftersom han ristade in gubbens namn i monumentet, ristade sig hans egen bild med outplånliga drag in i dotterns hjärta. Och modern var honom med tro och huldhet välbevågen.

Efter slutadt värf gick han upp i den ståtliga länsmansgården för att säga farväl. Medan dottern var ute och sysslade i köket, talade modern om hur svårt det ändå var för ett par ensamma fruntimmer att reda sig utan karlahjälp i längden.

— Det kan där väl bli hjälp för! mente Mattis.

— Ja, men det skulle vara en riktigt duktig, pålitlig, präktig man!

— Det finns väl ingen brist på sådana här i landet?

— Vet Mattis någon?

— Hm. Jag själf till exempel.

— Nåja. Hm, hvarför inte? Jag tror att tösen har fäst sig vid Mattis — —

— Bertha?! Å, bevars! Hvad skulle jag med en sådan barnunge — 17 år! Nej tack! Frun själf — Det vore en annan sak — jaja, jag skulle ju säga Matilda. Mattis och Matilda! Du är 37 — det är passeligt på bägge hållen! Så kan min yngsta bror få Berta, om det bär sig så. Jaja, tänk på't! Jag menar allvar — och det är reson i det.

Och ju mer änkan funderade, dess bättre tyckte

hon om förslaget. Och en dag blef hon maka åt sin Mattis.

Det fanns nu visserligen folk, som sa att Mattis alltid var sig lik och alltid hade sin vanliga otur och drog åstad med sin vanliga dumhet. Men det visade sig, att han, som tog den gamla, när han kunde fått den unga, hade valt alldeles rätt: han och hans lilla gumma blefvo mycket lyckliga.

Somliga påstodo, att dottern sörjde för det modern gått henne i vägen. Andra påstodo, att hon haft lungsot ända se'n barndomen — ett arf efter sin fader. I hvilket fall som helst blef hon inte gammal och kom aldrig att träda i brudstol. Och när nu hennes moder ärfde henne, kommo både hennes och moderns ägodelar i handom på Mattis. Då sa malttorkaren, som nu blifvit gammal och darrhändt och skröplig på alla vis, att han inte egentligen visste mer än en enda människa, som haft riktig tur, sådan där glupsk oförfalskad svintur här i världen. Och det var hans egen, älskade son Mattis. Ty när man är så enfaldig, att man inte köper ett hemman utan ett stenröse, ska det god tur till, om man ska bli stenrik på affären, och när man gifter sig med modern i stället för dottern, är det inte hvarjom och enom beskärddt, att den unga dör för att den gamla ska få ärfva henne. Men pojken förtjände också sin lycka, sa fadern. Det var inte många malttorkare, som en gång kunde vara säkra på att få hvila sina trötta ben under en grafvård på 700 kronor och med anglosaxiska, stora, snirklade begynnelsebokstäfver både till *Märten* och *Åstrads* och *Son*.

Lifvet är ändå så härligt!

I.

— Du är så tyst, Lasse!

— Inte tycker jag du pratar öfver dig du heller, Ingrid!

— Det är annars midsommarafton, och vi skulle vara glada.

— Skulle väl det, förstås? Minns du, hur förtjusta och upphetsade vi voro midsommarafton för sex år se'n, när vi hade blifvit öfverens för hela lifvet? Minns du det, säger jag? Du hör ju inte på mig!

— Hm, det var då, det!

— Och nu är det gammalt, förstås. Och fattiglappen är bara litet äldre än då, och lapparna på tröjan lite flera. Och glade Lasse liten börjar bli gamle Lasarus.

— Ja, vet du, Lars! Jag vet nästan knappt hvad jag ska säga. Först såg allt så ljust och härligt ut — under de sex åren har det blifvit allt mörkare, tycker jag. Vi kunna icke komma åt ett torp, inte få en jordlapp med en huskula på, och därför kunna vi ju heller inte flytta samman. Åren gå, vi bli gamla och rynkiga i skinnets och bittra och sura i sinnet — det är, som vi stode i vägen för hvarandra — och

skulle vi en gång i lifvet komma samman, skulle vi bara sitta och se illa på hvarandra, för det att det måste dröja så länge.

— Fy, så du talar — jag känner knappt igen dig, barn.

— Ibland känner jag inte heller igen mig själf.

— Jag skulle då vilja åtminstone skiljas hädan med din hand i min, om än vi hade fått slita ut vår ungdom, hvar på sitt håll. Se så, gråt nu inte så förskräckligt, lilla du!

— Joo, ibland är jag rent tvungen att gråta — gråta som jag fått prygel — gråta i arge — öfver att jorden ska vara så stor och hemmanen så många och räfvorna ska ha kulor och fåglarna nästen, och så ska där vara så många väldiga herrgårdar, där hundra unga par kunde bo och bygga och bryta mark, men där ska ändå inte finnas en liten jordlapp till två fattiga människor med varm kärlek och starka armar, som vilja gno och arbeta, bara de finge arbeta tillsammans. Här ä godt om storgubbar, som ha massor af jord, som aldrig blir skött — tror du de kunna uppåta en bit af hemmanet?

— Nää — det skulle gå deras ära för när. Tre gånger har jag nu varit och frågat majoren här uppe — öfver tre tunnland af hans backe ligga för fäfat. Vi skulle stå oss bra på att ställa med den, och han skulle kunna få en slant i arrende — han kunde kanske behöfva den ibland, när han varit och spelat kort i Ystad. Men tror du han kan bekväma sig till att säga *ja*? Nej du! Han vill inte »dra in någon Lasarus på godset» — han kan ju inte ta på sitt samvete att kommunen skulle få utbetala fattighjälp, om vi komme på socknen.

— Nej, vet du, Lars! Jag tror inte på någon framtid mer. Vi ha hvarken Gud eller människor med oss: både han och de, som någonting äga och besitta, se ner på oss.

— I kväll har du då riktigt vrängt vrängsidan utåt. Och jag som har gått hela dagen och gladt mig så hjärtligt, att vi skulle få träffas i kväll!

— Tror du inte jag tycker det är roligt att få se dig? Men hvad tjänar det till — det svider ju så mycket värre efteråt!

— Jo, ser du, Ingrid! Jag har både hemman och hus, jag — ja, glö du på mig! Ett helt hemman, om du vill vara så god och värdigas dela det med mig.

— Nu ska man se, att han har gått och grubblat sig galen! Å du milde — hur är det med dig, Lars?

— Med mig? Bra! Jag skulle bara så snart ske kan vilja få till kvinna en liten tös, som helst inte ser allt i surmulet och svart. Jo, du! Jag kan få öfverta träskomakarens stuga på n:r 3 — han dog i fjor, och rusthållaren körde ju genast af änkan, så hon kom på fattighuset.

— Jo, jo — den enes död den andres bröd!

— Jag skulle göra 10 mans- och 4 fruntimmersdagsverken om året för trädgårdsplätten och den lilla stugeplatsen. Och för stugan skulle jag ge trettio riksdaler, som skulle betalas af med fem riksdaler om året de sex första åren. Så skulle jag få bryta upp af stenbacken bredvid så mycket jag ville och kunde — fritt de första fem åren och se'n skulle jag betala femton riksdaler tunnlandet. Det är inte precis så billigt, men så länge någon af oss lever, sitta vi kvar på vårt lilla jordagods, och se'n vi ha gått hädan,

har han jordbiten tillbaka i odladt skick för ingenting. Det är vinst på alla håll.

— Den skulle inte bli vår på det sättet?

— Nää, marken är ju hans — han har ärft den.

— Allt slitet och släpet skulle komma honom till godo således?

— Ja visst. Men vi finge ett eget hem under vår lifstid. Och kanske vi kunde få tillfälle att köpa jordbiten — det sker ju inga underverk nu för tiden, men någon gång kan den fattige sträfva sig fram.

— Ja, det — det vore — om så kunde ske, hade ju barnen någonstädes att vara, om vi skulle få några.

— I alla fall kunde vi flytta ihop och bli ett och kanske fler inför Gud och människor. Ibland kunde vi gå på dagsverke och förtjäna en extra slant. Vint-rarna kunde jag snickra lite — du vet jag är inte så bortkommen, när jag får hyfvel i hand, fast jag ju inte kan förtjäna vidare på det nu så länge jag tjänar.

— Ack, Lasse, du!!

— Och backen ska ge både bröd och fläsk, bara jag har brutit undan stenen, för där är god lerbotten. Den är styf, men det är jag också — vi ska se hvem som ger sig först.

— Lasse! Jag har aldrig sett hur grann du är — —

— Nu beror det bara på, om du törs och vill vara med. Det går inte an att sätta handen till plögen och se sig tillbaka, ser du. Men vill du vara med och ta i allt så godt du kan efter tider och omständigheter och vara glad och vänlig och mitt lilla sol-sken som i forna dar och inte se så där hängfärdig

och ynkelig ut som nyss, så gör jag opp med honom i morgon dag.

— Visst vill jag, snälle Lasse lille! Det förstår du nog. Men det såg så mörkt ut — det var som jag aldrig skulle kunna få dig. Nu tycker jag det är som om både himmel och jord vore nya och luften full af lärkor. Kom, så ska du få en kyss, Lasse liten! Hej och hopp, min egen sockertopp! Nu gå vi ned och dansa omkring majstången! Hela natten, du!

»Ja, en härlig,
en härlig lott är den:
Att vara ung och rask och glad
och ha en hjärtevän!»

Det är bra roligt med midsommar, du Lasse liten, hva? Lifvet är ändå så härligt!

II.

— Ska vi gå nu, far?

— Låt oss vänta till dess det blir lite skummare! Alla veta ju om det, men ändå tycker jag att det är liksom lite hårdt och hånligt att behöfva möta någon. Det är så man kan flyga i flint att se'n man slitit som ett kreatur i femti år i backen här och fått den till en härlig jordbit med blommor, buskar och ståtliga träd, så ska man få gå ifrån alltsammans till fattig-uset. Och till på köpet själfva midsommarafton. Du hade rätt den gången du sa, att hvarken Gud eller människor stå på den fattiges sida.

— Men det var ändå härliga år de första vi lefde härinne, du Lasse! Alltid som ett! Du arbetade i backen och jag med, när jag inte behöfdes härinne

hos de små. Alla aktade och hedrade oss, och du fick ju till och med en gåfva af landshöfdingen för din odlingsflit. Barnen trufdes och kommo ut i världen, hvar på sin kant. Men någon backe att bryta opp kunde de ju inte få, och eftersom här inte fanns plats för dem i detta landet, måste de ge sig af öfver till Amerika. Det har gått dem så bra därinne, så vidt som en kan tänka till af deras bref, men en lär väl aldrig få se dem mer.

— De ha ju skrivit och ville ha oss ditin. Men den, som inte ville, det var du, mor.

— Nej, jag ville inte. Har jag lagt min svett och möda i mitt land, kan jag lägga mina döda ben här också. De kunna väl inte vara i vägen, se'n de kommit tre alnar under jorden! Men hårdt är det att redligt arbete skall lönas så. Om vi hade svinat eller slösat eller legat på latbänken — men som vi ha gnottl!

— Det är ju till skam för dem, som hafva jorden och makten och härligheten, men inte för oss. Så länge den gamle rusthållaren lefde, gick det oss ju väl, för han hade hjärta i kroppen, fast han var lite rå och burdus ibland. Men så dog han och efterlämnade de bägge pojkarna. De blefvo rika som troll, och mer vill ha mer, och så får den fattige sitta emellan.

— Hade du bara haft för två styfvers hum om lagar och författningar, hade det aldrig händt, du Lasse. Men hur ska en fattig människa kunna lära sig att lista sig igenom lagens kryphål eller se efter att inte andra göra det! Inteckning i hans hemman fingo vi ju sista året gamlingen lefde, och han var själf den, som sa till dig, att du skulle göra det. Men se'n för-

stod du dig inte på att den skulle förnyas vid rätten vissa år, om den skulle gälla. Och när du så blef sjuk och inte själf kunde göra alla dagsverkena, så började det. Pengar ville arfvingen inte ta i stället, för han hade ju svårt att få daglönare, sådan folkplågare som han var, och dem, som du satte i ditt ställe, godkände han inte. Så skulle du köras ur huskulan, så han kunde få dit en yngre, som kunde arbeta för honom. De fyra tunnlanden, som du brutit opp åt honom och gjort till byns bästa jord kanske, fick han till på köpet som ren gåfva och belöning för han körde af dig. Nu stå vi här. Allt hvad vi äga är våra söndagskläder och så de paltor, som vi ha på oss. Det är inte mycket i kistan, som i kväll hämtas opp till fattighuset, där vi nu ska ha vårt residens. Joo!

— Du ska få se, där blir ändå ingen glädje eller välsignelse med hans hjärtlöshet och girighet — det säges, att det ska vara på upphällningen med blodspengarna allaredan.

— Nå, det vore inte underligt, som han lever. Jaja! »Ve eder, som uppäten mitt folk!» säger Herren Zebaoth. »Herr Stolt» kan också komma att få gå från sitt stora jordagods liksom vi från vår lilla bit. Men han gör det inte med äran — det är inte mycket kvar af den snart: köttens gärningar och ett högfärdigt lefverne ha skamfilat den rätt bra redan.

— Om jag finge lefva den dag, när jag såge honom komma vandrande till fattighuset! Det skulle kännas godt i själen!

— Nej, far! Då skulle det ändå göra dig ondt om honom, för du har alltid varit ett snällt lif. Men nu ska du inte sitta och gråta, Lasse liten! Jag

har inte mer vatten kvar i mina ögon: jag har gråtit bort det alltsamman på nätterna de sista åren.

— Hvem är det som kommer därnere? Är det kräket, som har kört ut oss och nu ska hämta oss?

— Nej, det är själfvaste landstingsmannen.

— Gokväll! Jag tror ni är ute och ska ta en liten midsommarsvandring. Hvart bär kosan?

— Hvart bär den fattiges kosa, när han är ett gammalt tröttkördt ök? Hvar blir han installerad, om inte i fattighuset? På den frågan finns bara ett svar.

— Å, det blir ingenting af den saken denna gången och inte se'n heller. Gån in igen, så ska vi talas vid. När det började spörjas, att ni skulle köras bort efter allt ert arbete, skref jag till er Andreas — efter han skrifvit till mig någon gång och jag gömt adressen. Och i går kom här bref från honom med en hel mängd pengar — vi ska tala om det se'n. Och han bad mig gå upp och köpa backe och stuga och allt som du har gått och knogat med i femti år. Så gick jag till prästen — det är en ärans man, du, och vi lade råd. Se'n följdes vi åt till din »hustrann», som prästen sa, och vi blefvo ju så hedrade och undfägnade, och jag satt där så full af mörksens list och onda anslag och låtsades vilja köpa allt det du hade haft, och prästen satt och mäklade och prutade och såg oskyldig ut, fast han var pint af skratt emellanåt. Och slutligen skickades bud efter »mäster» och han kom och skref köpebref. Och jag betalte kontant — 2,000 kronor för hela rasket: det var inte så billigt, men så har du lagt bra mycket arbete där, Lars! Jag lade själf till lite, men det får jag nog igen af Andreas — det är jag inte rädd för. Han har alltid varit en ärans pojke.

— Det har han, fast han har blifvit född af fatiga föräldrar!

— Prästen ville gärna hjälpt till med lite, men har mera godt om pojkar än sedlar. Men en sak till måste jag tala om för er. Ni skulle sett den usle gnidarens min, när jag tog pennan från »mäster» och skref på baksidan af köpekontraktet: »Transporteras på Lars Månsson och Ingrid Mårtensdotter som välförtjänt lön för 50 års oförtrutet odlingsarbete och en lugn tillflyktsort på ålderns dagar» Det var som prästen hade dikterat för mig, förstår ni. Och kräket skändes som en hund, för han tänkte ju att jag och prästen och några andra af storgubbarna hade lagt samman medlen och köpt jordbiten åt er. Och han kan ju gärna få vara i den tron så länge — dess mer skäms han, och det gör den snåle rackaren godt att det svider i köttet lite.

— Å! flämtade Lasse och gnuggade händerna.

— Jag unnar honom det — jagu, jag med! sa Ingrid, men drog på mun lite.

— Jo, så kommer nästan kanske det bästa till sist. Andreas skrifver, att hvilken dag som helst kan det hända, att er Olina står här i er stuga.

— Olina! Å, jag säger då det att —

— Hon har aldrig trifts riktigt därinne: hon var alltid så glad vid den här trakten, ån och den vackra skogen, säger han. Och det ser nästan ut mellan raderna i brevet, som hon längtade tillbaka hit efter någon ungdomsvän också — det skulle inte förvåna mig, om det vore vår Sasser, för de voro sådana mostrar, och han talar så tidt om henne. Nå, »kommer dag, kommer råd; kommer snö, går den af.» Hufvudsaken är att tösen kommer hit och vårdar er på er ålderdom.

— Lasse, hvad säger du?

— Och här är en korg från mor med lite gillesgrejor, så ni kan fira midsommarafton riktigt i er egen gamla stuga. Och så säger jag farväl: jag tänker, ni vill väl helst vara ensamma i kväll. Det är inte för tidigt att ni äntligen sitta på egen grund. Här har ni brevet från Andreas att ta som efterrätt. God natt!

— God natt! Vi kunna inte mer än säga tack! Men det går från hjärtat.

— Det vet jag. Nu kilar jag.

— Du, mor, du!

— Hm!

— Sannerligen tror jag du gråter ändå — nyss sa du, att du inte kunde!

— Inte kan en låta bli att gråta, så härligt som lifvet är ändå, Lasse liten, du!

En kärlekssaga från Lundagård.

Lund låg i den stekande marssolen och funderade, om det inte skulle börja morna sig. Snön var icke längre hvit utan hade denna obestämda, svampiga färg, som endast snön i Lund kan ha: framför en liten grushög eller ett »hästagg» på gatan hade den rentaf försvunnit, och små rännilar bana sig väg ner mot rännstenen, och myggen surra och lärkan sjunger, och småbytingar gå med »palmer» i händerna och i knapphålen, ty de ha varit ute i stadens omgifningar och plundrat pilträden — — —

Rundt kring den gamla domkyrkan, som hört så många teologiska debatter föras utanför sina murar och så många små kärleksbakter hviskas vid sina utsprång, gingo två studenter. Den ene hade redan gifvit bort sin kärlek och sin tro till en liten blåögd prästdotter och var således nästan en auktoritet i fråga om hjärteangelägenheter. Själf kände han sig nog också en smula stolt öfver sitt lyckosamma val och sina små diktförsök till henne, och hans ton gent emot vännen hade kanske ett litet stänk af farbroderlig öfverlägsenhet, honom själf omedvetet.

— Om jag talar om för dig mitt hjärtas djupaste hemlighet, som ännu ingen dödlig anat eller spa-

nat — lofvar du mig då att ge mig ett godt råd, du, som förstår dig på kärlek och har erfarenhet?

— Kan jag visa din irrande blick rätta vägen på kärlekens villande haf, så — —

— Du ska inte gå och skoja, men när jag tänker på henne, blir jag alltid poetisk.

— Det är ju goda tecken!

— Hon är rysligt vacker.

— Det ä alla — när man tycker om dem, så det kan du hoppa öfver. Du vet hvad romarskalden säger:

»Fulaste kvinna
ter sig för älskaren som en gudinna.»

— Men ser du, hon är vacker? Och hennes namn, du — —

— Hon heter väl inte Korsmässa?

— Nej, hon heter Karna.

— Då finns det redan en visa om henne — mycket bekant och mycket rörande, fast kanske inte så värst poetisk:

»För flickor vill jag varna,
ty falsk är hvarje mö.
Farväl, du hulda Karna,
nu lägger jag mig att dö.
För tittom — dittom — dudeliadej» o. s. v.

— Men ser du, får jag henne, så kallar jag henne för Karin, och det är så vackert.

— Nå, vill hon ha dig?

— Den, som det visste!

— Hvem är hon? Prästdotter? Hemmansägare-flicka eller torparetös?

— Å bevars! Hvad skulle en fattig student ha för glädje af att ta en torparetös — en behöfver väl någon hjälp till Lundaskuldernas afplanande? Prästen där hemma har inga döttrar — och i något annat prästhus är jag inte bekant. Nej, det är nämndemannens dotter — rik och tjockmagad pappa, lite grötmyndig förstås, men det skall nog ge sig, när jag får kapp och krage.

— Hur gammal är hon?

— Vi ä precis lika gamla, och ha läst oss fram på samma år.

— Hm! Har du inte tänkt på att innan du får så du kan gifta dig, blir hon bra gammal.

— Å skräp — det kan gå fort nog, om det är Guds vilja och en har tur med en fjärdemanskal-lelse —

— Men det kan också dröja bra länge — pastora-ten synas så nära före prästvigningen, men se'n ha de en förunderlig benägenhet att glida bort i fjärran, sa en gång den kvicke Lars Feuk. Hon kan hinna bli 35—40 år.

— Hon blir alltid lika ung och vacker!

— Nej, så min sju hon det blir — det får du ursäktat! Ska hon vänta så länge, vissnar hon som en liljekonvalje, som har fått frost. Man ska alltid ta sig en hustru, som är minst 10—15 år yngre än en själf, om man inte kan gifta sig samma år man exerce- rar. Är du nu säker på att hon är den rätta för dig?

— Så länge detta hjärta slår — —

— Tala nu inte som en bok! Har du tolkat din ömma låga för henne?

— Nej, aldrig direkt rent ut.

— Har du kunnat märka om någon annan slår för henne?

— Jag skulle just råda någon att försöka — —

— Inte kunde du väl hindra det. Jag ska säga rent ut: jag tycker du skulle inte binda dig. 21 års pojke! Om du nu blir prästvigd och kommer i en treflig prästgård och där är en ung tärna med en rik prostfar, som kunde vara bra att ha till Lundaskuldernas afplanande — ja, då står du där med black om foten. Karna får du se bara då och då — båda ska ni tvina bort af längtan och hon blir allt äldre och blekare och tunnare.

— Du känner inte Karna, du — hon är som en ros.

— Men hon är en kvinna. Hade ni gett hvarandra löfte redan i barndomsåren skulle jag sagt: »Svik aldrig!» Men då ni inte talt om kärlek — — För resten skulle det förvåna mig om hon har dig kär — då hade hon nog kunnat visa det utan ord — — —

— Godda! ljud en klar röst på oförfalskad slättbodialekt. Och framför studenterna stod en rödblommig bondflicka.

— Godda, Märten! sa hon och räckte den ene sin hand.

— Karna! sade han sakta.

Och hans röst var som ekot af en vallarelåt eller ett ackord från en eolsharpa. Hans kinder öfvergötos af purpur.

— Jag måtte se anskrämmelig ut som ett spöke! sa den unga flickan och skrattade hjärtligt. Du håller ju på att tappa munnen. Den andra studenten pre-

senterade sig och fick dem in i det skumma rummet på Lundagårdskaféet. Märten gick synbarligen som i yrsel.

Karna var verkligen en »söt tös» och förde sig förträffligt. Samtalet blef lifligt, Märten ville bjuda på middag å »Föreningen» och började redan stiga mot sjunde himmelen. Men Karna ursäktade sig — hon skulle träffa någon på bestämd tid. Det vållade tystnad och förstämning.

— Vi ä ju så gamla bekanta, Märten — nästan som två syskon — så jag kan ju gärna tala om det för dig: riksdagsmannens Stenkil och jag ä inne för att köpa ringar hos Hasselgrens — men herregud — Märten — snälle Märten! — — —

Den snälle Märten hade tagit sig en liten stilla öfning i svimning: han var blek som ett lik, där han låg i soffhörnet med hufvudet nedsegnadt på ena armen.

— Anade inte Karna hans kärlek? hviskade den andre förebrående.

Hon såg upp ett ögonblick med värdighet i blicken.

— Jag såg nog, att han tänkte åt det hållet. Men mitt fel var det inte, och om han inte har förstånd, så har jag. Ge honom lite sodavatten eller ett glas vin! Se, nu kvicknar han vid igen. Men snälle Märten — hur kunde du vara så barnslig? Jag skulle ju sett ut som din mor, när jag skulle stått i brudstol! Och inte kan jag uppträda som prostinna — alla utländska språk och allt krus och komplimanger ä hebreiska för mig: jag är en rättfram och enkel tös. Hvem vet för resten om du inte slutar som biskop — det har funnits en Märten Biskop förr, och han har till och med kommit i almanackan. Men inte tycker du, att Karna Biskopinna skulle ta sig rik-

tigt stormäktigst allernådigst ut, hva? Nej, du, jag duger i en bra bondgård, och det får jag med Stenkil — där skall jag trifvas bland nöt och får och gäss. Hjälpa dig att sköta församlingens får skulle jag aldrig kunnat. Och sitt nu inte och se hängfärdig ut, pojke! Du vill väl inte locka mig att gråta på min glädjedag — ser du, jag håller riktigt af Stenkil. Inte kan jag hjälpa, att jag inte blef kär i dig, och för resten har du aldrig talt till mig om kärlek — du har helt och hållet dig själf att skylla. Det var ju roligt att höra din myckna lärdom och allt, som där stod i böckerna, men historier kan en tycka om, fast en inte blir kär i den, som berättar dem. Stenkil har jag hållit af på helt annat vis. Vi ha inte talt om greker och romare och mumier och korståg, utan om kreatur och betodling och hur vi skulle lägga an sparris och möblera och sådant. Du behöfver en fin fru, som vuxit opp i ditt ämbete och har »präсталämporna» medfödda och som kan spela piano — jag kan bara mjölka, jag. En gång ska du tacka mig af hjärtans grund för det jag var förnuftig! Tänk när du en gång kommer och hälsar på mig och Stenkil, och jag går där och rultar bland höns och kalkoner och smågrisar och du har med dig din unga, granna, späda fru, om hon då är biskopinna eller inte — då ska du tänka: »Å, be- vares väl! Det hade varit en treffig boja att bära i alla sina lifsdagar, amen!» Sesål skratta nu! Dra lite — bara lite på smiletråden — såååja!

Mårten stod inte ut längre. Han räckte henne bägge händerna, men där hängde tårar i hans ögon. Tala kunde han inte, men han nickade mot henne, och läpparna darrade under hans försök att småle.

— Och är det nu så att du inte får fatt i någon

prästdotter, som du kan riktigt fatta behag till, så ska jag skaffa dig en riktig dunderlös till käring. Det är min syster Hilda — hon är 10 år, grann som en blomma, kvick som en olycka, sjunger som en lärka och blåser på pilpipor, som hon själf skär, kan snida trollgubbar af morötter och är yr som en vildkatt — hon kunde behöfva en allvarlig man, som hölle henne i örat och talte om de tråkiga korstågen för henne. Men då får du inte vänta för länge, innan du kommer och hälsar på, för hon ger nog bort sitt hjärta förr än jag, hon, som är så liffig. Men en ⁴—5 år kan du väl ha att dra på. Ja, farväl nu! Det är bara en halftimme tills jag ska träffa Stenkil — bli ni sittande! Honom träffar jag helst på tu man hand. Farväl! Jag betalar allt det här, när jag går förbi disken — inte prat! Jag gör det. Och nu ska du, Mårten, ta mig fast och hjärtligt i hand och önska mig lycka — så, tack! Var nu glad! I dag har jag gjort dig en stor tjänst för kommande år! Och det ska du nog förstå med tiden. Nu springer jag — adjö med er!

Hon gick.

— Att se henne gå så! sa Mårten. Så förständig!

— Det var därför hon gick.

— Jag tycker det är så besynnerligt — allting har blifvit så mörkt i en hast. Följ med hem och sitt och prata lite med mig — jag kan inte vara ensam. Får jag tala om henne med en god vän, skall det lätta.

— Vore jag i ditt ställe, skulle jag hvarken tala om henne eller tänka på henne — det har du ju ingen rätt till nu, se'n hon är en annans. Och du har för resten aldrig haft det, då hon inte lofvat dig hvar-

ken kärlek eller tro. Utan tänk du på yrvädret Hilda!

— Den! Hon är vild som en uggleunge.

— Kärleken kan nog tämja henne. Eller också låt alldeles bli att tänka på töser och syssla bara med Kurtz' kyrkohistoria! Kan inte den bota dig för ditt svärmeri, så är du ohjälplig, räds jag.

— Hon har emellertid mycket vackert hår! sa Mårten drömmande.

— Kurtz' kyrkohistoria?

— Asch, Hilda menar jag naturligtvis.

— Håhå.

Re'n går den nya stjärnan opp
med rosenfärgadt kärlekshopp
vid horisontens bleka rand
och vinkar med en brunstekt hand — — —

— Ack! Mitt hjärta är dödt, bror.

— Bara skendödt, Mårten lille! Jag lefver nog den dag, då du sänder mig ditt förlofningskort. Det ska bli roligt att se hvad hon skall heta — — —

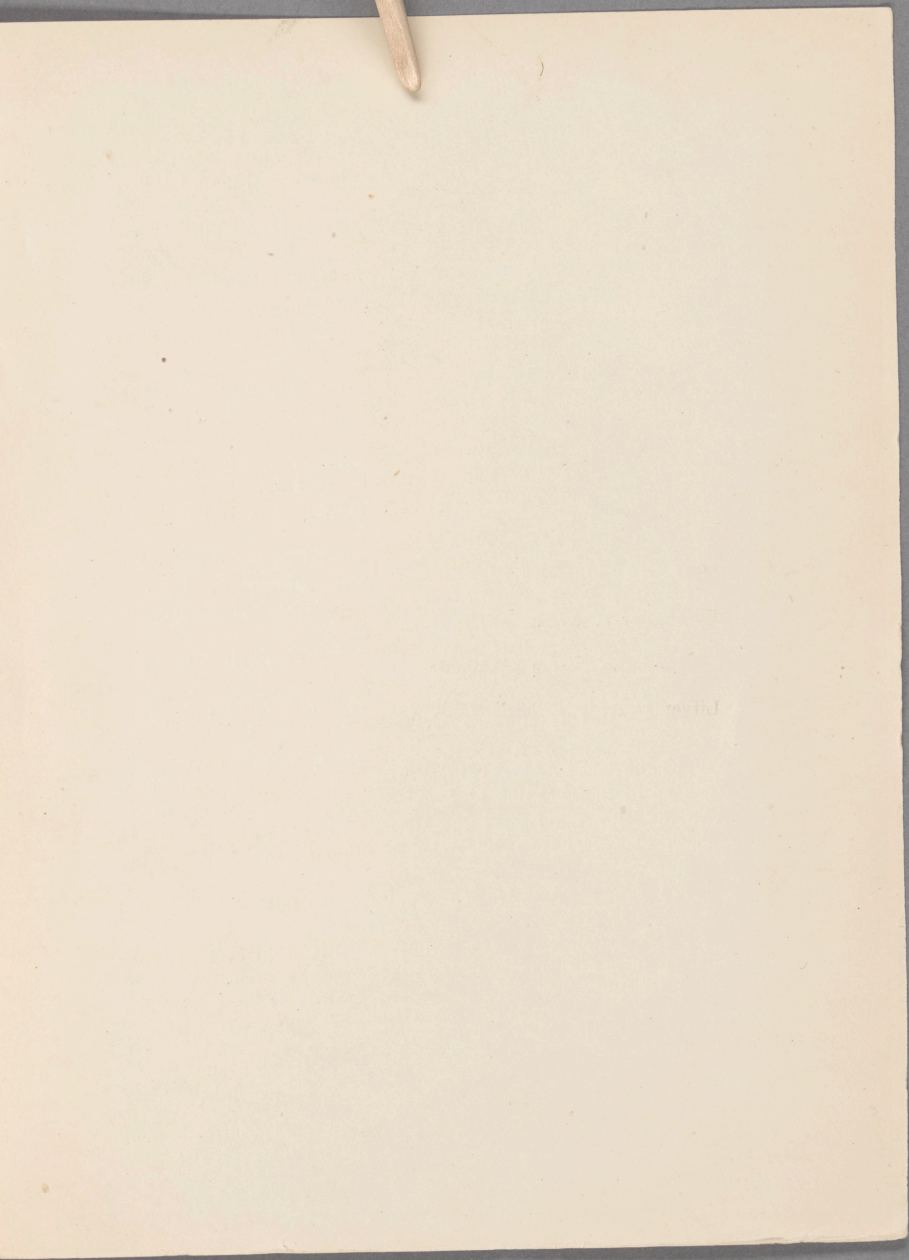
Kortet har jag sedan fått. Nå, namnet Hilda stod där inte. Men fästmon var född friherrinna. Biskopinna tror jag däremot inte hon blir — genom Mårten åtminstone.

INNEHÅLL.

Till min hustru	3
Första kyssen	5
»Det gäller väl ingen hast!»	14
Mickels mårtensgås	25
Ett tjugondagskalas	35
»Kungen af Steniga Arabien»	52
Lifvet är ändå så härligt!	62
En kärlekssaga från Lundagård	72

På ALBERT BONNIERS förlag ha utkommit af

HENRIK WRANÉR.

- ARBETSMYROR OCH DRÖNARE.** Små bilder ur skånska folklifvet. 1 kr.
- GULLVIFVOR OCH GRANKOTTAR.** Små bilder ur allmogelifvet. 1 kr.
- SIPPOR OCH SMÖRLBOMMOR.** Små bilder ur allmogelifvet. 1 kr.
- FLINEBYTTOR OCH SURINGAR.** Små bilder ur allmogelifvet. 1 kr.
- DÅ VAR SJUTTON!** Små bilder från lifvet å landsbygd och stad åren 1860—1900. 1 kr.
- RARINGAR OCH RAGATOR.** Små bilder ur allmogelifvet. 1 kr.
- DUNDERTÖSER OCH KÅRINGASKRÄLLEN.** Blad ur allmogekvinnans historia. 1 kr.
- KÄRLEKSGLÖD OCH HJÄRTENÖD.** En knippa hjärtesor ur folklifvet. Med silhuetter af Sv. Ling. 1 kr.
- MUNTERGÖKAR OCH DUMMERJÖNSAR.** Små teckningar ur folklifvet. 1 kr.
- TÖSAKNP OCH POJKAHYSS.** Glada bilder ur allmogens lif förr och nu. Med silhuetter af Aug. Johnsson. 1 kr.
- STORGUBBAR OCH STACKARE.** Småhistorier från Skåne. Med silhuetter af Sv. Ling. 1 krona.
- GAMLINGAR OCH GRÖNSKÅLLINGAR.** Små folkfilsbilder från Skåneslättan. Med silhuetter af Sven Ling. 1 krona.
- I SKÅNSKA STUGOR.** Små bilder ur folklifvet i Östra Skåne förr och nu. Med 12 silhuetter af Ernst Ljungh. 1: 50.
- STUESNACK OCH STÄTTESLAM.** Drag ur skånska slättbons lif, på Simrishamstraktens allmogemål tecknade. Med 10 silhuetter och en omslagsteckning af Ernst Ljungh. 2:a upplagan. 75 öre.
- HVAR DAGSMAT OCH GILLESKAKOR.** Bilder ur lifvet på skånska slättbygden förr och nu. Med 9 silhuetter af Ernst Ljungh. 1 krona.
- EN ULF I FÅRAKLÄDER,** och andra skånska folkfilsbilder. Med 9 silhuetter af Ernst Ljungh. 75 öre.
- VÅRA FOLK OCH HUSMÄN.** Bilder ur allmogelifvet i sydöstra Skåne förr och nu. På Jerrestadshärads bydemål tecknade. Med 13 silhuetter af Ernst Ljungh. — Pris 1: 25.
- — — *Man skall vara antingen förstockadt dum eller ohjälpligt blaserad för att ej läsa dessa berättelser med nöje.* — — —
- (Sydsv. Dagbl. Snällposten.)
- — — *Vill man ha sig ett godt skratt, bör man läsa dessa böcker.* — — —
- (Ystads Tidning.)
- — — *Det är till formen konstlösa fotografier, direkta upp-teckningar ur rama verkligheten, men som adlas till konst genom det lif som lyser ur dem och den friskhet, som genomströmmar detta lif.* — — —
- (Nya Dagl. Allehanda.)